ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ

ਬਨਾਮ

ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ & ਹੋਰ

(ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 154 ਦਾ 2020)

ਜੂਨ 03, 2021

ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਵਿਨੀਤ ਸਰਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ: ਅਨੁਚਛੇਦ 32 – ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ – ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ, 505, 501, 268 ਅਧੀਨ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਬਾਰੇ ਕੀਤੇ ਕੁਝ ਬਿਆਨਾਂ ਲਈ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਤਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ – ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾ ਕੇ – ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਣ ਲਈ – ਫੈਸਲਾ: ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ – ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉੱਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਜਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਾਲ – ਧਾਰਾ 124ਏ ਅਤੇ 505 ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਮੰਸ਼ਾ ਹੋਵੇ – ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਓਰ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ – ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਤਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਇਸ ਲਈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਧਾਰਾਵਾਂ 124ਏ ਅਤੇ 505 (1)(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਨਿਆਇਕ ਅਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਏ) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ – ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾਵਾਂ 501 ਅਤੇ 268 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਫਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 52 ਅਤੇ 52 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 188 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਕਮ ਤੋਂ ਕਮ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦ ਤੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਫ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕੋਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰਜਿਸਟਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਹਰ ਹੈ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਹੋਣਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ; ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਸੱਤਾਵਾਂ ਵਿਭਾਜਨ - ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 - ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ, 505(1), 505(2)।

ਬੀ 124ਏ, ਕਦੋਂ - ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ: ਧਾਰਾਵਾਂ 124ਏ - ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ - ਧਾਰਾ 124ਏ, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ "ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ" ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂਤਾ।

ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਸੀ ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ; ਪਰ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ

ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਜਿਸ ਦਾ ਕਮ ਸੇ ਕਮ 10 ਸਾਲ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 6]

ਡੀ 1.2 ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਹੈ; ਪਰ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਗਲਾਘੋਂਟੂ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਚਮਕਦਾਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 (1) (ਏ) ਅਧੀਨ ਹੈ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਲਕਿ, ਮੁੱਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24-25]

ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ [1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594; ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2019) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 619; ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰੀਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2019) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 432:[2018] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 615; ਅਮੀਸ਼ ਦੇਵਗਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2021) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1:2020 (12) ਜੇ.ਟੀ. 300 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਈ 1.3 ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਤਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਗਏ। ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਐਪੀਸੋਡ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਨੁਵਾਦ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਬਾਲਾਕੋਟ ਉੱਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਅਤੇ ਪੁਲਵਾਮਾ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ, ਪਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕਿਹੇ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਰੀਖਣ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ; ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਪੀ.ਈ. ਕਿੱਟਾਂ/ ਸੂਟਾਂ, ਐਨ95 ਮਾਸਕਾਂ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਸਕਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਕਿ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨ

1.4 ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਗਲਤ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦਾਅਵੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ:

(i) ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਧੂਰਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਅਤੇ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਟੈਸਟਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਧਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਟੈਸਟਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਜਾਂ ਪੀ.ਪੀ.ਈ. ਸੂਟਸ, ਐਨ-95 ਮਾਸਕ ਅਤੇ 3 ਪਲਾਈ ਦੇ ਮਾਸਕਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਬਿਆਨ ਤੱਥਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸਨ।

(ii) ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ 19.03.2020 ਨੂੰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਲ ਨਿਰਯਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ

ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਰਯਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(iii) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਨੁਸਾਰ, 24.03.2020 ਅਤੇ 25.03.2020 ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟਰਵਿਆਪੀ ਲੌਕਡਾਊਨ ਦਾ ਅਸਰ, ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਰੁਕਾਵਟ ਕਾਰਨ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਇਆ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ 28.03.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ (ਜਿਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 188 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਯਾਪਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਚੌਥੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਮਾਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਢੋਆਈ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਹੀ ਚਿੱਤਰਣ ਸੀ।

(iv) ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖਾਣੇ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਚਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 28.03.2020 ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਅੰਕੜਾਕਾਰ ਦੇ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਲੌਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਖਾਣੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਖਾਣੇ ਦੇ ਦੰਗੇ ਇੱਕ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਚਲਾਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਸੀ।

ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ 30.03.2020 ਨੂੰ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਹ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਪਰਿਯਾਪਤ ਧਿਆਨ ਮਿਲ ਸਕੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕੋਈ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ/ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅਜਿਹੀ ਚਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ, ਇਹ ਬਿਆਨ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਦੰਗੇ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਵਜੋਂ। 30.03.2020 ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸਥਿਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 42]

ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯਾਂ ਉੱਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਜਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ; ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਇਜ਼ਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 124A ਅਤੇ 505 ਆਈਪੀਸੀ ਨੂੰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ, ਜੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਜੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਹਿਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਰੂਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਜਾਂ ਅਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਯਾਚੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਾਨਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਤੱਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਨਾ ਹੋਣ। ਪਰੰਤੂ, ਸੰਪੂਰਣ ਟਾਕ ਸ਼ੋ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਯਾਚੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਧਾਰਾਵਾਂ 124A ਅਤੇ 505 (1) (ਬੀ) ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਅਨਿਆਇਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਉਹ ਦੋਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਕ) ਅਧੀਨ ਯਾਚੀ ਦੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 43, 44]

*ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜ (1962) ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 769 – ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.7 ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੂਜੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 501 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਮਾਣਹਾਨੀਕਾਰਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛਾਪਣਾ ਜਾਂ ਖੋਦਣਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧਿਆਇ 22 (ਸੈਕਸ਼ਨ 501 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਉਕਤ ਅਧਿਆਇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ) ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸੰਜਾਅ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਣਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਯਾਚੀ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 499 ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿਹੜੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 501 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 45]

ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਦਰਦਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਰਾਵ ਗਣਪਤਰਾਵ ਕਾਪਸੀਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1998) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 112; ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸੀਤਾਰਾਮ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1999) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 134; [1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 800; ਵਿਵੇਕ ਗੋਏਂਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਵਾਈ.ਆਰ. ਪਾਟਿਲ (2009) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 87; ਐਸ. ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਨਾਮ ਕੰਨੀਅੰਮਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2010) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600:[2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 322 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

1.8 ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 268 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਜੋ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਰ "ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੰਡਨੀਯ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ "ਜਨਤਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ" ਦਾ ਕੋਈ ਦੰਡਨੀਯ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। [ਪੈਰਾ 46, 47]

1.9 ਜਿਹੜੇ ਅਪਰਾਧ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਯਾਚੀ ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 52 ਅਤੇ 54 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 188 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਜਵਾਬਦੇਹਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਦੌਰਾਨ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਸੰਕੇਤ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਦੀ ਧਾਰਾ 54 ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਯਾਚੀ 24.3.2020 ਅਤੇ 28.3.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਾ 188 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਤਕਨੀਕੀ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੀ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਧਾਰਾ 188 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਆਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਸ਼ਾ ਬਿਨਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੇਵਲ ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਜਾਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 188 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1962) ਸੁਪ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 769 – ਫੈਸਲਾ।

1.10 ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਚਰਚਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਲਿਤਾ

ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ, ਪਰ ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਐਕਸ਼ਨ ਫੋਰਮ ਫਾਰ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਏ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਹੱਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 124ਏ ਅਤੇ 505 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਹਰੇਕ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੀ ਪਰਿਧੀ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 66, 67]

ਜੈਕਬ ਮੈਥਿਊ ਦਾ ਕੇਸ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2005) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1: [2005] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307; ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕੇਸ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2014) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1: [2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 713; ਅਰਨਬ ਰੰਜਨ ਗੋਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2020) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 12:[2020] (8) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 222; ਅਰਨਬ ਰੰਜਨ ਗੋਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2020) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 51; ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 37:[1995] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 29; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਓ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮਾ (1996) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 705:[1996] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 236; ਵਿਸਾਖਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2007) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 66; ਰਿਨੀ ਜੋਹਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 703:[2016] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 579; ਮੋਨਿਕਾ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 169;[2017] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 550; ਲਕਸਮੀ ਧਰ ਬਨਾਮ ਗਰਜੋਗੀ ਬੀ. ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 360; ਰਾਜੀਵ ਲਾਲ ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ AIR (1957) ਐਸ.ਸੀ. 620:[1957] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 860; ਦਯਾਰਾਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ [1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 574; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਪੌਲ ਮਾਨਿਕਮ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2003) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 342:[2003] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 618; ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਕੇਸ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬੰਗਾਬਾਸੀ ਕੇਸ- ਕੁਈਨ ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਜੋਗੇਂਦਰ ਚੁੰਦਰ ਬੋਸ (1892) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 19 ਕੈਲ. 35; ਕੁਈਨ-ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ (1898) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 22 ਬੋਮ. 112; ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਬਨਾਮ ਕੁਈਨ ਐਮਪ੍ਰੈਸ, (1897) ਐਲ.ਆਰ. 25 ਆਈ.ਏ.1.; ਨਿਹਾਰੇਂਦੁ ਦੱਤ ਮਜੁਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਦ ਕਿੰਗ ਐਮਪ੍ਰੈਸ (1942) ਐਫ.ਸੀ.ਆਰ. 38; ਕਿੰਗ ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਸਦਾਸਿਵ ਨਾਰਾਇਣ ਭਲੇਰਾਵ 74 ਆਈ.ਏ 89; ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਨਿਊਜ਼ਪੇਪਰਜ਼ (ਬੰਬਈ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 641;1985 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 287; ਐਸ. ਰੰਗਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਪੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ. 1989 (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 574;1989 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 204; ਦ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਪ੍ਰਿਜ਼ਨ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ AIR 1960 ਐਸ.ਸੀ. 633;1960 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 821; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਜਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (1992) ਸੁਪਲ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 335;1990 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 259; ਮਨਜ਼ਰ ਸਈਦ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2007) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1;2007] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 907; ਪਾਤਰਾ ਅਤੇ ਮੁਕਿਮ ਬਨਾਮ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 258; ਦੁਗਾਇਲ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ AIR 1962 ਐਸ.ਸੀ. 1216;1962 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 813; ਸੀ. ਮੁਨਿਪੱਪਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 567;2010 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 162; ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ ਇਤਿਆਦੀ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ, ਇਤਿਆਦੀ. (1970) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 595;1970 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 931; ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (2010) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 761;2019 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1125; ਸੋਸ਼ਲ ਐਕਸ਼ਨ ਫੋਰਮ ਫਾਰ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ (2018) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 443;2018 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 19; ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2018) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 472;2017] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 529; ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ ਮਹਾਜਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2018) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 454;2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 777 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ

[2005] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 307 ਪੈਰਾ 10 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 713 ਪੈਰਾ 10 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2020) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 12 ਪੈਰਾ 18 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2021) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 19 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1995] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 29 ਪੈਰਾ 19 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1996] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 236 ਪੈਰਾ 19 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2004) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 666 ਪੈਰਾ 19 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2016] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 579 ਪੈਰਾ 19 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 550 ਪੈਰਾ 19 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ A [2018] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 615 ਪੈਰਾ 19 ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 360 ਪੈਰਾ 19 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 618 ਪੈਰਾ 20 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1950] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 594 ਪੈਰਾ 21 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਬੀ [1962] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 574 ਪੈਰਾ 22 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(2019) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 619 ਪੈਰਾ 23 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2003] 4 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 618 ਪੈਰਾ 24 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1892) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 19 ਕੈਲ. 35 ਪੈਰਾ 28.2 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ (1898) ਆਈ.ਐਲ.ਆਰ. 22 ਬੋਮ. 112 ਪੈਰਾ 28.2 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

(1942) ਐਫ.ਸੀ.ਆਰ. 38 ਪੈਰਾ 28.4 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1985] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 287 ਪੈਰਾ 34 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਡੀ [1989] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 204 ਪੈਰਾ 34 ਬੀ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1960] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 821 ਪੈਰਾ 35 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1990] 3 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 259 ਪੈਰਾ 36 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2007] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 907 ਪੈਰਾ 36(ਏ) ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਈ [1962] ਸੁਪਲ. 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 769 ਪੈਰਾ 43, 61 ਨੂੰ ਅਨੁਸਰਿਆ ਗਿਆ

(1998) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 112 ਪੈਰਾ 45 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1999] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 580 ਪੈਰਾ 45 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

(2000) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 87 ਪੈਰਾ 45 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਐਫ [2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 322 ਪੈਰਾ 45 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1962] ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 812 ਪੈਰਾ 49 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2010] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 262 ਪੈਰਾ 49 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1970] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 931 ਪੈਰਾ 59 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਜੀ [2019] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1125 ਪੈਰਾ 60 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 19 ਪੈਰਾ 60 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2017] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 529 ਪੈਰਾ 61 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 877 ਪੈਰਾ 63 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਓਰੀਜਨਲ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨ : ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰ. 154 ਦੇ 2020.

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 32 ਅਧੀਨ)

ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਵਰੁਣ ਸਿੰਘ, ਨਿਤਿਨ ਸਲੂਜਾ, ਮਿਸ ਦੀਪਿਕਾ ਕਾਲੀਆ, ਕਪੀਸ਼ ਸੇਠ, ਅਕਸ਼ੈ ਦੇਵ, ਮਿਸ ਦੀਪਤੀ ਆਰਜਾ, ਰਿਸ਼ਭ ਰਾਣਾ, ਮ੍ਰਿਤਯੁੰਜੈ ਸਿੰਘ, ਸਤਵਿਕ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ।

ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਐਸ.ਜੀ., ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਵਿਕਾਸ ਮਹਾਜਨ, ਏ.ਏ.ਜੀ., ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ, ਵਿਨੈ ਨਵਾਰੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਬੀ.ਵੀ. ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਮਿਸ ਕਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਵਿਨੋਦ ਸ਼ਰਮਾ, ਨੀਰਜ, ਮਿਸ ਸਿਆ ਚੌਧਰੀ, ਰਵੀ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਤਿਆ ਰੰਜਨ ਸ੍ਵੈਨ, ਸੌਮੇਂਦੁ ਮੁਖਰਜੀ, ਵਿਜੈ ਜੋਸ਼ੀ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਪਾਠਕ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਿਯਾ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਮਿਸ ਦਾਮਿਨੀ ਗਾਰਗ, ਮਿਸ ਵੰਦਨਾ ਦੀਵਾਨ, ਸੁਰੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਪਤਾ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 32 ਅਧੀਨ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਮੁੱਖ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ:-

"a. ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰਸੈਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 06.05.2020 ਨੂੰ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 0053 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ।

b. ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਮ ਸੇ ਕਮ 10 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਖੜਾ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਜੱਜ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦਾ ਨੇਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

2. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 0053 ਦੀ ਤਾਰੀਖ 06.05.2020 ਨੂੰ ਇਥੇ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 3 ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:-

"30ਵੇਂ ਮਾਰਚ, 2020 ਨੂੰ, ਮਿਸਟਰ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ, ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯੂਟਿਊਬ 'ਤੇ ਦ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ, ਨੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਹਨ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵੇਰਵਿਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ) ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਨਰੇਂਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ 'ਮੌਤਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਵੀਡੀਓ ਦੇ 5 ਮਿੰਟ ਅਤੇ 9 ਸਕਿੰਟਾਂ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਰਿਕਸ਼ਣ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਿੱਟਾਂ (ਪੀ.ਪੀ.ਈ.) ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਬਾਰੇ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਰਿਆਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਨਿਰਯਾਤ ਸਿਰਫ 24 ਮਾਰਚ 2020 ਨੂੰ ਹੀ ਰੋਕੀ ਗਈ ਸੀ। ਵੀਡੀਓ ਲਿੰਕ ਦੀ ਸੱਚੀ ਕਾਪੀ ਹੈ: ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਝੂਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਾਵੇ ਅਜੀਬ ਅਤੇ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਝੂਠੀ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਣ ਖਬਰਾਂ ਫੈਲਾਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪੀ.ਐਮ. ਨੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰਾਬ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਉਹ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾ ਕੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਰਿਕਸ਼ਣ ਦੀਆਂ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰ ਫੈਲਾਇਆ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਬਰਾਹਟ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਲੌਕਡਾਉਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਮਾਖੋਰੀ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਨੇ ਇਹ ਅਫਵਾਹਾਂ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਫੈਲਾਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਲੌਕਡਾਉਨ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ, ਇਹ ਛਾਪ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਸਫਲ ਹੋਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਸ ਲੌਕਡਾਉਨ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਬਚਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦੁਰਭਾਗਿਆਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸ਼ੋਅ ਅਤੇ ਮੇਜ਼ਬਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਅ ਦੀ TRP ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਫਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਫੈਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ, ਡਰ ਜਾਂ ਅਲਾਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਮਾਮਲਾ ਜਨਤਕ ਸਿਹਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਦੀ ਇਹ ਬੇਈਮਾਨ ਅਤੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ, 268, 501 ਅਤੇ 505 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਇਹ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਖਿਲਾਫ ਸਖਤ ਉਚਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਦਰੀਸੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓ।"

3. 06.05.2020 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ 30.03.2020 ਨੂੰ

ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਦੋ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਇੱਕ 5 ਮਿੰਟ 9 ਸਕਿੰਟ ਅਤੇ ਦੂਜਾ 5 ਮਿੰਟ 45 ਸਕਿੰਟ 'ਤੇ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਦੰਡਨੀਯ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਲਈ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ। ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਪੀਸੋਡ ਦਾ ਟ੍ਰਾਂਸਕ੍ਰਿਪਟ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ -

"ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ – ਸਾਡੀ ਤਿਆਰੀ ਕਿਵੇਂ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕਦੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਅਸੀਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੀ. ਚਿਦੰਬਰਮ ਨੇ ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ...."

ਹੁਣ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਲੌਕਡਾਊਨ, ਦੇਸ਼ ਬੰਦੀ, ਨੋਟ ਬੰਦੀ, ਜੀ.ਐਸ.ਟੀ. ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਮੀਡੀਆ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਜਾਸੂਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਦਰਬਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਮੂਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੀਡੀਆ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਮਚਿਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਸਹਾਰਾ ਲੱਭਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੇਵਕ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਫਲਤਾ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਠਾਨਕੋਟ ਅਤੇ ਪੁਲਵਾਮਾ 'ਤੇ ਭਾਰਤ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਸਰਜੀਕਲ ਸਟ੍ਰਾਈਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਲਾਭ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਬਾਲਾਕੋਟ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਵੀ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤੇ ਗਏ। ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਇਕ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣਾ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੀਏ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਹੋਰ, ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਸਫਲਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਟੈਸਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਆਈ.ਸੀ.ਐਮ.ਆਰ. ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਰੋਨਾ ਅਜੇ ਵੀ ਦੂਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ ਜਦੋਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਟ੍ਰਾਂਸਮਿਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ 7 ਲੱਖ ਪੀ.ਪੀ.ਈ. ਸੂਟਾਂ, 6 ਲੱਖ ਐਨ.95 ਮਾਸਕਾਂ ਅਤੇ 8 ਕਰੋੜ ਤਿੰਨ ਪਰਤਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਸਕਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਵੈਂਟੀਲੇਟਰਾਂ, ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ 24 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਾਰਨ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਦਾ ਵਿਘਨ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਢੋਆਈ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਦੁਕਾਨਾ ਸਪਲਾਈ ਸੜਕਾਂ ਜਾਮ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਚੇਨਾਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਕਦੋਂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਬੰਦ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਭੋਜਨ ਦੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। 11 'ਤੇ ਫਰਵਰੀ, ICMR ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ 12 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਅਤੇ ਫਿਰ 13 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪਰ ਡੀ ਸਰਕਾਰ ਸੁੱਤੀ ਰਹੀ।

ਹੁਣ, ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਲੋਕ ਜੋ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰੀੜ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਡਰਾਈਵਰ, ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰ, ਨਿਰਮਾਣ ਕਾਮਿਆਂ, ਦਰਜੀ, ਸਾਰੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਸੇ ਘਰ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਰਾਜ ਵਾਂਗ ਬਿਹਾਰ ਵੀ ਹਨ ਜੋ ਮਨੀ ਆਰਡਰ ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਨੇ ਵੱਡਾ ਖਲਬਲੀ ਮਚਾਈ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਜਦੋਂ ਲੋਕ

10 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਕਡਾਊਨ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬਰਬਰਤਾ ਅਤੇ ਅਮਾਨਵੀਯਤਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖਾਣਾ ਵੰਡਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਵੀ ਜੋ ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਕਦਮ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਧੁੰਦਲਾ/ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

4. ਇੱਕ ਖਾਸ ਤੱਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਜੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 14.06.2020 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

“11.06.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਨੋਟਿਸ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰਸੈਨ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ, ਧਾਰਾ 160 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

"ਇੱਕ ਕੇਸ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 53/2020 ਮਿਤੀ 06.05.2020 ਅਧੀਨ 124ਏ, 268, 501, 505 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰਸੈਨ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਐਚ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ.ਅਜੈ ਸ਼ਿਆਮ, ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਪੀ.ਓ. ਕਿਆਰਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਥਿਓਗ, ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸ਼ਿਮਲਾ ਐਚ.ਪੀ. ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਖਿਲਾਫ (ਤੁਹਾਡੇ) ਸ੍ਰੀ. ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਐਚ.ਡਬਲਿਊ ਨਿਊਜ਼ ਨੈੱਟਵਰਕ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਿਹੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰਸੈਨ ਵਿੱਚ 13/06/2020 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 10 ਵਜੇ ਸ਼ਾਰਪ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਅਰਜੀਦਾਰ ਨੇ 12.06.2020 ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

"ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਨੋਟਿਸ ਮਿਤੀ 11.06.2020 ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰਕ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਮਿਤੀ 06.05.2020 ਨੂੰ, 13.06.2020 ਨੂੰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਮਾਰਸੈਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ।

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕੋਵਿਡ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 11.05.2020 ਅਨੁਸਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਲਾਲ ਜ਼ੋਨ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 14 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਸੰਸਥਾਗਤ ਕੁਆਰੰਟੀਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਮੈਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਲ ਜ਼ੋਨ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ 14 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਕੁਆਰੰਟੀਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਹੋਰ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਚੰਗੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ 66 ਪਲੱਸ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ, ਐਮ.ਓ.ਐਚ. ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, 65 ਪਲੱਸ ਉਮਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜੋਖਮਾਂ ਕਾਰਨ ਯਾਤਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੋਰ ਮੈਂ ਥੈਲੇਸੀਮੀਆ ਮਾਈਨਰ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਇਰਨ ਦੀ ਘਾਟ ਨਾਲ ਐਨੀਮੀਆ, ਪੈਨਸਾਈਟੋਪੀਨੀਆ (ਘੱਟ ਲਾਲ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਖੂਨ ਦੇ ਸੈੱਲ ਅਤੇ ਘੱਟ ਪਲੇਟਲੈਟ ਗਿਣਤੀ), ਕਰੋਨਿਕ ਲਿਵਰ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਪੋਰਟਲ ਹਾਈਪਰਟੈਂਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਪਲੀਨੋਮੇਗਲੀ, ਸ਼ੂਗਰ ਅਤੇ ਹਾਈਪੋਥਾਇਰੋਇਡਿਜ਼ਮ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਸੋਫੈਗਲ ਵੈਰੀਸਿਜ਼ ਵੀ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਖੂਨ ਬਹਿਣ ਦਾ ਉੱਚ ਜੋਖਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਦਮ ਰੱਖਣਾ ਜਾਨ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਇਸ ਨਾਲ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਮੈਂ ਈਮੇਲ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਨਲਾਈਨ ਮਕੈਨਿਜ਼ਮ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵਾਂਗਾ।" 1086 ਸੁਪਰੀਮ

ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2021] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 14.06.2020 ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ: -

"ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ, ਨੇ ਸੁਝਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪਰਸੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ।

ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵਾਂ:

(ਅ) ਅਗਲੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੱਕ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ;

(ਬ) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ 12.06.2020 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਜਾਂ ਆਨਲਾਈਨ ਮੋਡ ਰਾਹੀਂ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇਗਾ; ਅਤੇ

(ਸੀ) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਉਸਦੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ 24 ਘੰਟੇ ਦੀ ਪੂਰਵ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਜਿਕ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂਚ ਸਮੇਤ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਏਗਾ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸੰਬੰਧਿਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਮੋਡ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।"

5. ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਅਧਾਰ ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ:

"ਏ. ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਸਮਗਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੋਧਣਯੋਗ ਅਤੇ ਸਾਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ, 268, 501, 505 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਐਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਵੀ ਕੀਤਾ।

ਆਰ. ਕਿਉਂਕਿ 06.05.2020 ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਰਜੀਕਰਤਾ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੜ੍ਹ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (2005) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 51, 52 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2014) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਪੈਰਾ 115 ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੈਸਲਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

6. ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 52 ਅਤੇ 54 ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ, ਇਹ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਇੱਕ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੀ ਕੋਈ ਅਪਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਝੂਠੀ ਖ਼ਬਰ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ ਕੁਝ

ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 52 ਅਤੇ 54 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

"ਧਾਰਾ 52. ਝੂਠੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਸਜ਼ਾ-

ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਇੱਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ, ਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਆਪਦਾ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹਤ, ਸਹਾਇਤਾ, ਮੁਰੰਮਤ, ਪੁਨਰਨਿਰਮਾਣ ਜਾਂ ਹੋਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 54. ਝੂਠੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਲਈ ਸਜ਼ਾ-

ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਦਾ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਜਾਂ ਸਿਗਨਲ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹਲਫਨਾਮੇ ਨੇ ਜਾਂਚ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਰਸਾਇਆ: “ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੇ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਆਦਰਪੂਰਣ ਸਮਰਪਣ ਵਿੱਚ, ਚੂੰਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਜਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 07.05.2020 ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। 08.05.2020 ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 30.03.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਜੈ ਸ਼ਿਆਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ।

ਕਿ 11.05.2020 ਨੂੰ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਾਈਬਰ ਕ੍ਰਾਈਮ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੋਂ ਧਾਰਾ 91 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਗੂਗਲ ਅਤੇ ਯੂਟਿਊਬ ਨੂੰ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਚੈਨਲ ਦੇ ਯੂ.ਆਰ.ਐਲ. ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਦੇ ਯੂ.ਆਰ.ਐਲ. ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।”

ਮੂਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 3) ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

“ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, 30.03.2020 ਨੂੰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਅ, ‘ਦ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਸ਼ੋਅ’ ਵਿੱਚ ਯੂ ਟਿਊਬ ਤੇ ਐਪੀਸੋਡ ਨੰਬਰ 255 ਵਿੱਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ, 268, 501 ਅਤੇ 505 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਐਪੀਸੋਡ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਗਰੀ/ਟ੍ਰਾਂਸਕ੍ਰਿਪਟ ਨੂੰ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ 45 ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਐਨੈਕਸਚਰ ਏ-2 ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, 21.04.2020 ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਜਵਾਬੀ ਆਪਣੇ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਸਰਫਿੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ, ਉਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਕਥਿਤ ਵੀਡੀਓ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵੀਡੀਓ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਅਸਥਿਰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਸੀ।

ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ, 268, 501 ਅਤੇ 505 ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ

ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਭਰਨਗੇ ਜੋ ਹੋਰ ਦਾਵੇਦਾਰ ਜਵਾਬੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਵੀਡੀਓ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਮਾਲਾ ਫਾਈਡ ਇਰਾਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੈਰ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ।"

ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਨੰਬਰ 3 ਨੇ ਫਿਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕੜੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ 02.03.2020, 31.03.2020, 01.04.2020 ਅਤੇ 01.06.2020 ਨੂੰ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਕਥਿਤ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਕਾਲੇ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ 14.06.2020 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਥਿਓ ਕਨੈਕਟ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਦੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਵਾਲੇ ਐਚ.ਡਬਲਿਊ ਨਿਊਜ਼ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ, ਮਿਸਟਰ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ:-

ਏ) ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਕਿ, "ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਧਮਕੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ"; ਅਤੇ "ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ" ਗਲਤ ਸਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦਾਅਵੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਬੀ) ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ2$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.3$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੀ) ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਹੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦਾ ਸਿਰਫ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਡੀ) ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.3$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 501 ਅਤੇ 505 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਈ) ਨਤੀਜਤਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ:- ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ*, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਫਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੀ ਅਭਿਯੋਗ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ; ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਲਤਾ ਕੁੰਵਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਅਣਵਾਰੰਟਡ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਸਕਣ। ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਅਣਵਾਰੰਟਡ ਅਭਿਯੋਗਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮਿਲੇਗੀ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

11. ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮੇਹਤਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਲਈ ਪੇਸ਼

ਹੋ ਕੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ:-

A) ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਮੌਜੂਦਾ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜੋ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਡ***SUPERSCRIPT ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਉਪਚਾਰਾਂ ਵੱਲ ਮੋੜਿਆ ਜਾਵੇ।

B) ਮੌਜੂਦਾ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

C) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਨ; ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਲੌਕਡਾਉਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਣੇ ਦੇ ਦੰਗੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਅਧਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਖਤਰਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਘਬਰਾਹਟ ਫੈਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 52 ਅਤੇ 54 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਤੇ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ†SUPERSCRIPT।

D) ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਨ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮ ਦਾਅਵੇ, ਇਹ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

E) ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਐਪੀਸੋਡ 30.03.2020 ਨੂੰ ਅੱਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਮੈਟਰੋਪੋਲਿਟਨ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

*SUPERSCRIPT(2005) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

**SUPERSCRIPT(2014) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1

***ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"ਜੇ ਬੇਨਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖੀ ਗਈ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਖੇਤਰਫਲ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ, ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:-

A) "ਮਾਮਲਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 511 ਅਧੀਨ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ" ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਲਾਕਡਾਉਨ ਸਮੇਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 31.03.2020 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ।"

B) "ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 195 ਦੀ ਬਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪੜਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪੜਾਅਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਜਾਂਚ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

C) "ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰਕਾਰਤਾ ਦੇ ਆਚਾਰ ਸੰਹਿਤਾ (2010 ਐਡੀਸ਼ਨ) ਨੇ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਅਤਿਰੇਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਲੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਤੱਥ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀਕਰਤਾ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਸੀ।

ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 39 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

"39. ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ

(i) ਮਹਾਮਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫਤਾਂ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ, ਅਤਿਰੇਕ, ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ii) ਕੁਦਰਤੀ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣਾਏ ਖਤਰੇ ਸਮਾਜ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਫਤਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਮਾਜ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਹਿੱਤਧਾਰਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਰੋਕਥਾਮ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਆਰਾ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iii) ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਆਪਦਾ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਅਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮਾਜ ਆਪਦਾਵਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਕਰੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਆਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਦਾ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਮੂਹ ਹਨ, ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(iv) ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਹੱਦ ਹੀ ਆਪਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਜਾਂ ਮਿਲਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਕਿਸਮ, ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਪੈਮਾਨੇ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

14. ਮਿਸਟਰ ਮਹੇਸ਼ ਜੇਠਮਲਾਨੀ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਵਿਨੇ ਨਵਾਰੇ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਮਾਨਕਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੰਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਕਿਹਾ; ਕਿ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਨੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਲਾਇਣ ਨੂੰ ਟਰਿਗਰ ਕੀਤਾ; ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਖਾਣਾ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਾਣਾ ਦੰਗੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 3 ਵੱਲੋਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, 24.03.2020 ਦੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ 28.03.2020 ਦੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਖਾਣਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਬਾਰੇ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾ ਕੇ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ 24.03.2020 ਦੀ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ 28.03.2020 ਦੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 188, 153, 124ਏ ਅਤੇ 503(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ।

15. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਮਿਸਟਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਉਸ ਦੇ ਤਰਕਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਸੀ:-

A) ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਦੀ ਵੀਡੀਓ ਜੇ ਪੂਰੀ ਦੇਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਉੱਚਤਮ ਮਾਨਕ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਦੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ 2 ਅਤੇ 3 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 505 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 (1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਉਸ ਦੇ ਮੁਫਤ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ।

B) ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਧਾਰਾ 124-ਏ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 505 ਤੋਂ ਧਾਰਾ 188 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਤੱਕ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਿ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਸੰਜਾਮਦਾਰ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਯਾਚੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ 31.03.2020 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਲਕੁਲ ਬੇਤੁਕਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

C) ਡੀ.ਐਮ ਐਕਟ'$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 188'$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਡੀ.ਐਮ ਐਕਟ'$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ।

D) ਹੋਰ, 31.03.2020'$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਮਹਾਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਆਜ਼ਾਦ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੱਤੀ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਯਾਚੀ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਅਵਹੇਲਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਵਿੱਚ ਦੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਅੰਕੜਾਕਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੋਨਬ ਸੇਨ ਦਾ 28.3.2020 ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੰਟਰਵਿਊ ਅਤੇ 19.3.2020 ਅਤੇ 24.3.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਜੀਕਲ ਮਾਸਕਾਂ, ਵੈਂਟੀਲੇਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਯਾਤ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ।

ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕਿ ਯਾਚੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲਿਖਤੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਪੁਰਸਕਾਰ / ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:-

i. 'ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਫਾਰ ਐਕਸੈਲੈਂਸ ਇਨ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਬਾਈ ਦ ਹੋਨ'ਬਲ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ।

ii. ਬੀ.ਡੀ. ਗੋਇਨਕਾ ਅਵਾਰਡ ਫਾਰ ਐਕਸੈਲੈਂਸ ਇਨ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ, ਜੋ ਕਿ ਸਵਰਗੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਥ ਗੋਇਨਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਸੁਜਾਤਾ ਮਨੋਹਰ, ਜਸਟਿਸ ਬਖ਼ਤਾਵਰ ਲੈਂਟਿਨ ਅਤੇ ਜੁਰਿਸਟ ਨਾਨੀ ਪਾਲਖੀਵਾਲਾ ਵਰਗੇ ਉੱਚ ਸਤਰੀ ਜਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

iii. ਹਲਦੀਘਾਟੀ ਅਵਾਰਡ ਫਾਰ ਐਕਸੈਲੈਂਸ ਇਨ ਜਰਨਲਿਜ਼ਮ ਮਹਾਰਾਣਾ ਮੇਵਾੜ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ।

iv. ਮੁੰਬਈ ਪ੍ਰੈਸ ਕਲੱਬ ਦੁਆਰਾ ਰੈੱਡਇੰਕ ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਅਵਾਰਡ।

v. ਆਈ.ਟੀ.ਐਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਗ੍ਵਾਲੀਅਰ ਦੁਆਰਾ ਡੀ.ਲਿੱਟ. (ਹੋਨੋਰਿਸ ਕਾਉਸਾ) ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ।''

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ, ਲਿਖਤੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਜੈਕਬ ਮੈਥਿਊਜ਼ (2005) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਟੀ.ਵੀ. ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚਲਾਏ ਗਏ ਹਨ। 56 ਤੋਂ ਵੱਧ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਟੀ.ਵੀ. ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਾਰਾ 124-ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ 2 ਅਤੇ 3 ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਾਰਾ 505 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਵਾਦ ਚੰਗੀ ਨੀਅਤ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਮੀਡੀਆ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹੇ ਗਏ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਵੇਗਾ।"

16. ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 3 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, 24.03.2020 ਅਤੇ 28.03.2020 ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ

ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਪਾਠ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"24.03.2020 ਨੂੰ, ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ ਨੇ ਇੱਕ ਜਨ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ (ਲੌਕਡਾਊਨ ਉਪਾਯ) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

"1. ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਘਾਟ ਸਬੰਧੀ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸਮੇਤ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ।

2. ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਉਪਲਬਧ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਾਣਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਸਪਲਾਈਆਂ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਰਯਾਪਤ ਸਪਲਾਈਆਂ ਉਪਲਬਧ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰਨ।

3. ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ COVID-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯਾਂ 'ਤੇ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 40-3/2020-ਡੀ ਮਿਤੀ 24.03.2020 ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਨੁਲੇਖ ਵਜੋਂ, ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਸਾਰੇ ਉਪਾਯ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਦੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਅਮਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ।"

g. 26. 26.03.2020 ਨੂੰ ਪੀ.ਐਮ. ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗਰੀਬ ਕਲਿਆਣ ਅੰਨ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਹਰ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਧਾਰਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ 5 ਕਿਲੋ ਚਾਵਲ ਜਾਂ ਕਣਕ (ਖੇਤਰੀ ਖੁਰਾਕ ਪਸੰਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਅਤੇ 1 ਕਿਲੋ ਦਾਲ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਸਫਲ ਯੋਜਨਾ 80 ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਨਵੰਬਰ 2020 ਤੱਕ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਬਲਿਊ.ਐਚ.ਓ. ਦੁਆਰਾ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖੁਰਾਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

h. ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਉਲਾਂਘਣਾ ਵਾਲੇ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ, ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਨੇ 28.03.2020 ਨੂੰ ਸੰਘਟਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ:

"2. ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਇਦਾਨਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਨਿਗਮਾਂ, ਆਦਿ ਬੰਦ ਰਹਿਣਗੇ।

ਅਪਵਾਦ:

h. ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਉਤਪਾਦਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ. ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

i. 'ਮੰਡੀਆਂ' ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਉਤਪਾਦ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਜੋ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

4. ਵਪਾਰਕ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸਥਾਪਨਾਵਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਅਪਵਾਦ:

a. ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਕਿਰਾਣਾ, ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਬੂਥ, ਮਾਸ ਅਤੇ ਮੱਛੀ, ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਾ, ਖਾਦ, ਬੀਜ ਅਤੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਸਮੇਤ ਰਾਸ਼ਨ ਦੁਕਾਨਾਂ (ਪੀ.ਡੀ.ਐਸ. ਅਧੀਨ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਹੋਮ ਡਿਲਿਵਰੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

6. ਸਾਰੀਆਂ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਸੇਵਾਵਾਂ – ਹਵਾਈ, ਰੇਲ, ਸੜਕ – ਮੁਲਤਵੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।

ਅਪਵਾਦ:

a. ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਆਵਾਜਾਈ ਲਈ ਹੀ।

... ...

e. ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਉਤਪਾਦਾਂ ਅਤੇ ਐਲ.ਪੀ.ਜੀ., ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਸਪਲਾਈਜ਼ ਸਮੇਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਆਵਾਜਾਈ।

f. ਕੰਬਾਇਨ ਹਾਰਵੈਸਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ/ਬਾਗਬਾਨੀ ਸੰਬੰਧੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਵਰਗੇ ਕੱਟਣ ਅਤੇ ਬੀਜਣ ਸੰਬੰਧੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਜੀ ਆਵਾਜਾਈ।"

i. 24.03.2020 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ 28.03.2020 ਦੇ ਸੰਘਟਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਆਦੇਸ਼ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਕ ਅਲੋਕ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 31.03.2020 (ਕੋਰਮ: ਮਾਣਯੋਗ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਨਿਆਂਕਾ ਨਾਗਸਵਾਰਾ ਰਾਓ) ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਵਜਣਾ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਲੋਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇੱਕ ਸਲਾਹ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਅਫਵਾਹ ਉਡਾਉਣ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 24.03.2020 ਅਤੇ 28.03.2020 ਦੇ ਕਹੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।"

ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ-

"ਨਾ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ 24.3.2020 ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ 28.3.2020 ਨੂੰ ਐਮ.ਐਚ.ਏ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਯੁਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ 26.3.2020 ਨੂੰ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗਰੀਬ ਕਲਿਆਣ ਅੰਨ ਯੋਜਨਾ ਦੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ 30.3.2020 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਜੂਨ, 2020 ਤੱਕ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਾਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ COVID ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ, ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਪਡੇਟ ਰੱਖਣ ਲਈ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸਬਮਿਸ਼ਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ 30.3.2020 ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ।"

17. ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਉਠਾਈ ਗਈ ਚੁਣੌਤੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ

ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ।

18. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਮੌਜੂਦਾ ਯਾਚੀਕਾ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਉਪਾਯਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਚੂੰਕਿ ਯਾਚੀਕਾ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਰਨਬ ਰੰਜਨ ਗੋਸਵਾਮੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਲਈ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਿਭਿੰਨ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੰਬਿਤ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੂਲ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਰਚਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:

"39. ਸਾਡੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜੀ — ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਪਰਿਚਿਤਾਂ ਦੀ ਪਰੇਡ ਹੋਵੇਗੀ — ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਮਾਨਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਉਪਾਯ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪਾਬੰਦੀਕਾਰਕ ਉਪਾਯ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਕਾਰਣ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਰਾਜ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤਰੀਕੇ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਲਾਵਾ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ (ਧਾਰਾ 14 ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਡ) ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਪੋਰਟਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਅਤੇ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ।"

40. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 164 ਦੇ 2020 ਵਿੱਚ ਐਨ.ਐਮ. ਜੋਸ਼ੀ ਮਾਰਗ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ, ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 19(1)(ਅ) ਦੇ ਅਧੀਨ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਦਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਾਗਪੁਰ ਸਿਟੀ ਤੋਂ ਐਨ.ਐਮ. ਜੋਸ਼ੀ ਮਾਰਗ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਮੁੰਬਈ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਧਾਰਾ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਣ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਜਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਮੀਸ਼ ਦੇਵਗਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸਮਾਰ ਸ਼ੰਕਤ ਉਰਫ ਸ਼ਾਦੂ ਅਤੇ ਇਨਫਰਮਾ ਰੰਜਨ ਗੋਗੋਈ*SUPERSCRIPT। ਅਮੀਸ਼ ਦੇਵਗਨ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰੀਖਣ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹਨ: -

"118. ਅਸੀਂ ਆਦਰ ਨਾਲ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਰਾਹਤ ਲਈ ਅਪ੍ਰੋਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰਤ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਦੌਰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ; ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਹਾਂ।"

ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਇਸੇ ਸਮੇਂ, ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.ਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ; ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ:- ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰੀਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ

ਲਲਿਤਾ ਚੰਦਰਾਗੀ ਬੀ. ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰੀਅਰ16$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ, ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਦਾਵਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਸੈੱਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ.ਏ$_{SUPERSCRIPT}$ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 295-ਏ ਦੇ ਪੈਰਾਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਤੱਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਿਰੀਖਣ ਸਨ:

“1. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਇਸ ਤੁਰੰਤ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਓਂ, ਜੋ ਕਿ ਫਿਲਮ ਦੇ ਅਦਾਕਾਰ, ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਨ, ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 34 ਦੇ 2018, ਮਿਤੀ 14-2-2018, ਜੋ ਕਿ ਫਲਕਨਾਮਾ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 200 ਅਧੀਨ ਨਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਲਮ ਵਿੱਚ 'ਮਾਣਿਕਯ ਮਲਾਰਾਯਾ ਪੂਵੀ' ਗੀਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰਕਾਰੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 1 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ "ਓਰੁ ਅਦਾਰ ਲਵ" ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪੀਠ ਨੇ ਰਾਮਜੀ ਲਾਲ ਮੋਦੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ.ਐੱਫ$_{SUPERSCRIPT}$, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ: (ਏ.ਆਈ.ਆਰ. ਪੀ.ਪੀ. 622-23, ਪੈਰਾ 8-9)

“8. ਇਹ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ, ਅੰਤਿਮ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 295-ਏ ਨੂੰ ਅਧਿਆਇ XV ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਜੋ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਅਧਿਆਇ XVIII ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਇਹ ਧੀਮੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਕਿ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਲੇਖ 19 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 25 ਅੱਤੇ 26 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ, ਜੋ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ, ਨੈਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਧਰਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਦੇ ਰਖ-ਰਖਾਵ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈ

ਸਕਦਾ ਜਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਦੋ ਲੇਖ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਪੱਤੀ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨਾ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਅਪਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ਉਹ ਜੋ ਜਨਤਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿੱਤ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿੱਤ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਬਾਕੀ ਕਿਸਮਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਫਿਰ ਤਰਕ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ, ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਤਰਕ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਿੱਤ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ" ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ" ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ" ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ। ਅਗਲੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 295-ਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਧਰਮ ਜਾਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰਗ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਦੰਡਨੀਯ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀ ਪਰ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਰਗ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣੇ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਜਾਂ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਪਮਾਨ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਗਰਵਾਦੀ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਸ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਅਤੇ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਰਮ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਉਗਰਵਾਦੀ ਰੂਪ ਦਾ ਗਣਿਤੀ ਰੁਝਾਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ, ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਨੁਚਿੱਤ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 19(1)(ਅ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ।

ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਪਰਾਧ ਦੀਆਂ ਸਮਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਕਸਦਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਵੱਖਰੇਪਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਯਾਚੀ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਧਾਰਾ 295-ਏ ਅਧੀਨ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਆਈ ਸੀ। ਉਥੇ ਦੇ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਰਾਹਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 295-ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜੇਕਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਬਚਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਵਿਆਪਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੋਰ ਉਸ ਵਧੀਆ ਰੂਪ ਦੇ ਅਪਮਾਨ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਮਲੀਸੀਅਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜਾਵੇ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 34 ਦੇ 2018 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 154 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 200 ਦੇ ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਮਨੋਰਜਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੀਤ ਦੇ ਚਿਤਰਣ ਕਾਰਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖਰਚੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਕ) ਅਧੀਨ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 295-ਏ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਸੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਮਨੋਰਜਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਗੀਤ ਦੇ ਚਿਤਰਣ ਕਾਰਨ।

21. ਰਮੇਸ਼ ਥੱਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ3$_{SUPERSCRIPT}$, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਜਾਏ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨੋਰਜਨ ਕਰਨ ਦੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ:-

"ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਚੁੱਕਿਆ, ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨੋਰਜਨ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਪਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ, ਵਿਧੀਕ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਦਰਾਸ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 226 ਅਧੀਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 435 ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 24 ਅਧੀਨ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਜੋਂ ਦੱਸਿਆ ਜਿੱਥੇ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਨਿਮਨ ਦਰਜੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਮਾਨਤਾਵਾਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਨਿਯਮ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਹਤ ਲਈ ਨਿਮਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾਵੇ। ਉੱਸ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘਾ1$_{SUPERSCRIPT}$, ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੁਧਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਕੁਝ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ ਜੋ ਉਗਰਮੁਰਤ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਾਉਨ2$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਤੇ ਹਨੀ ਬਨਾਮ ਕੋਹਲਾਰਨ3$_{SUPERSCRIPT}$, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਥੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ - ਚਾਹੇ ਉਹ ਹੇਬੀਅਸ ਕੋਰਪਸ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਰਟੀਓਰਾਰੀ - ਇਸਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 32 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਪਾਯ ਨਾਲ ਸਮਾਨਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਲੇਖ ਸਿਰਫ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਖ 226 ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਕੁਝ ਖਾਸ ਰਿੱਟਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਭਾਗ III ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕੇ। ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੇਖਾਂ 131 ਤੋਂ 139 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ਼ਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੇਖ 32 ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ "ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ" ਉਪਾਯ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਪਚਾਰਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਇਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ

ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੁਰੱਖਿਆ ਮੰਗਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰਥ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਸਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹਨ।"

22. ਉਪਰੋਕਤ ਮਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦਰਿਆਓ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ[4]SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ:

1 ਐਲ.ਆਰ. 56 ਅੱਲ. 158 2 205 ਯੂ.ਐਸ. 179 3 294 ਯੂ.ਐਸ. 10 4 (1962) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 574

" ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਰਟ. 32(1) ਦੁਆਰਾ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਬਲਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਸਾਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਆਰਟ. 32 ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਖਿਲਾਫ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਿਵਸਥਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰਟ. 226 ਅਧੀਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ "ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਬਣਾਇਆ ਗ

23. ਜਗਜੀਵਨ ਅਰੋੜਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਐਤਰਾਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕੋਡ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ। ਚਰਚਾ ਸੀ:

"2. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਡ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਅਤੇ 21 ਗੈਰ-ਵਿਵਾਦਿਤ ਹਨ।

3. ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਵਿਧ ਤਕਨੀਕੀ ਅਧਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।"

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਤਸਨੀਮ ਰਿਜਵਾਨ ਸਿੱਦੀਕੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲੀਸੀਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਹੇਬੀਅਸ ਕੋਰਪਸ ਦੀ ਰਿਟ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਪਰਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

5. ਆਤਮ-ਲਾਗੂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਉੱਤੇ ਵਧਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੌਲਿਕ

ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਵੰਚਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਰਥਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿਥੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ 22-6-2019 ਤੱਕ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਕਨੋਜੀਆ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਪੋਸਟਾਂ/ਟਵੀਟਾਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਲਗਭਗ 13/14 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ।

6. ਅਸੀਂ ਤਕਨੀਕੀ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 142 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹਤਾਂ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

7. ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਧਿਕਾਰਕ ਮੁੱਖ ਨਿਆਯਿਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਾਂ/ਟਵੀਟਾਂ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਤਿਵਾਦਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

24. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ-ਲਾਗੂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਹੈ; ਪਰ ਸਵਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵੰਚਿਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਪਾਲ ਮਾਨਿਕਮ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਹੋਰ 27:-

"22. ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੇਈਮਾਨ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ 32 ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ। ਇਹ ਹੈ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਧੀਨ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਉਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

25. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ।

ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੱਕ ਇੱਕ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 19 (1) (ਏ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੋ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੀ। ਰੋਮੇਸ਼ ਥੱਪਰ20 , ਪ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰੀਅਰ16 , ਜਗੀਸ਼ਾ ਅਰੋੜਾ 25 ਅਤੇ ਅਮੀਸ਼ ਦੇਵਗਨ 10 ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ relegating, ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226, ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਇ, ਦ ਮਸਲਾ ਆਦਰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁਢਲੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੋ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ।

26. ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਜੋ 30.03.2020 ਨੂੰ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਤਾਂ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ,

ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਭੜਕਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ।” ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, “ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਨਤਕ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਝੂਠ ਫੈਲਾ ਕੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2021] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

"...ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਪਰਿਕਸ਼ਣ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਾਸਰ ਝੂਠ ਹੈ।"

ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਨੁਸਾਰ "...ਅਜਿਹੇ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਨਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰ ਫੈਲਾਇਆ। ਇਹ ਵੀਡੀਓ ਸਿਰਫ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਲੋਕ ਲੌਕਡਾਊਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜਮਾਖੋਰੀ ਕਰਨਗੇ ਜੋ ਕਿ ਸਰਾਸਰ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ... ਅਫਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਇਰਾਦਤਨ ਫੈਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜੋ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਡਰ ਜਾਂ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

27. ਤੱਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਜੋੜੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮੌਤ ਅਤੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ, ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਐਪੀਸੋਡ ਦਾ ਸੱਚਾ ਅਨੁਵਾਦ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਦਾਅਵੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਐਤਰਾਜ਼ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਨੂਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਬਾਲਾਕੋਟ 'ਤੇ ਹਵਾਈ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਅਤੇ ਪੁਲਵਾਮਾ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਵੋਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਰਿਕਸ਼ਣ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਨ; ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਪੀ.ਈ. ਕਿੱਟਾਂ ਦੇ ਸੂਟਾਂ, ਐਨ.95 ਮਾਸਕਾਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪਲਾਈ ਦੇ ਮਾਸਕਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਕਿ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰਾਂ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ 24ਵੇਂ ਮਾਰਚ (2020) ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ; ਕਿ ਸਪਲਾਈ ਦਾਅਵੇ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਬਲਾਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਾਧਿਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ; ਅਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਪਲਾਈ ਦਾਅਵੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਹਿਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਬਿਆਨ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

28. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.*$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 124(ਏ) ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ।

28.1 ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124ਏ ਅਤੇ 505(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੀਤੀ; ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦ□ਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਨਰੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

"ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਲਈ ਉਕਸਾਹਟ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਭਾਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਉਪਾਯ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ ਅਤੇ 505(ਬੀ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।"

28.2 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੰਗੋਬਾਸੀ ਕੇਸ (ਕੁਈਨ ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਜੋਗੇਂਦਰ ਚੁੰਦਰ ਬੋਸ") ਅਤੇ ਕੁਈਨ-ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ:

"ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਠਿਆ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਬੰਗੋਬਾਸੀ ਕੇਸ (ਕੁਈਨ ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਜੋਗੇਂਦਰ ਚੁੰਦਰ ਬੋਸ) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰ ਕੋਮਰ ਪੇਥਰਮ, ਸੀ.ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਿਊਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਮਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਚਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ:

"ਨਾਪਸੰਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਭਾਵਨਾ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਾਪਸੰਦ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ। ਅਸਵੀਕਾਰ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਅਸਵੀਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇੰਨਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਜੈਕਸਨ ਦਾ ਤਰਕ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਬੋਲੇ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮੌਕਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਨਾਪਸੰਦਗੀ ਭੜਕਾਉਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾਪਸੰਦਗੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਦੁਰਭਾਵਨਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।"

ਅਗਲਾ ਕੇਸ ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਆਇਆ ਕੁਈਨ-ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਦਾ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਕੇਸ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਸੇਰਾਚੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਿਊਰੀ ਅੱਗੇ ਟਰਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ, ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਰਜ ਦੌਰਾਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ:

"ਪਹਿਲੇ ਕਲੌਜ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ। 'ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ' ਕੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਸਰ ਕੋਮਰ ਪੇਥਰਮ ਨਾਲ ਬੰਗੋਬਾਸੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਨਫ਼ਰਤ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਨਾਪਸੰਦ, ਵੈਰ, ਤਿਰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੈਰ ਭਾਵਨਾ। 'ਵਫਾਦਾਰੀ ਦੀ ਕਮੀ' ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਆਮ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਜੋ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ; ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਾਉਣ ਜਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਤੀਬਰਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਮਤਲਬ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੇ: ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਉਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਬੇਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਰੇਕ ਕੈਦੀ ਖਿਲਾਫ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਓਗੇ। ਪਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਅਕੇਲਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ

ਆਧਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਹੋ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਹ ਬਗਾਵਤ ਜਾਂ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਤਾ ਨਾਲ ਜਬਰਦਸਤੀ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿਘਨ, ਵੱਡਾ ਜਾਂ ਛੋਟਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਘਨ ਜਾਂ ਫੂਟ ਪੈਦਾ

28.3 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ ਉਹ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚਾਰੀ ਜੋ ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਈ ਗਈ ਸੀ :-

"……ਜਿਊਰੀ ਨੇ, ਛੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤਿੰਨ ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਨੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਲੈਟਰਜ਼ ਪੈਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਮੰਗੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੈਰਨ, ਸੀ.ਜੇ., ਕੈਂਡੀ ਅਤੇ ਸਟ੍ਰੈਚੀ, ਜੇ.ਜੇ. ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ ਸਨ, ਅਤੇ, ਦੂਜੇ, ਕਿ ਜੱਜ ਨੇ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ "ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ "ਸਨੇਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ" ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬਿੰਦੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਬਿੰਦੂ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ:

"ਜਿਸ ਦੂਜੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਿਸਟਰ ਰੱਸੇਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਰਟੀਫਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਮਜੇਸਟੀ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਵੱਡਾ ਆਧਾਰ ਸੀ ਕਿ ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੀਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ, ਵਿਗਾੜ ਜਾਂ ਬਗਾਵਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਜਸਟਿਸ ਸਟ੍ਰੈਚੀ ਨੇ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਪਸੰਦਗੀ ਦਾ ਮਤਲਬ 'ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ' ਹੈ। ਪਰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਜੇ ਇਹ ਵਾਕ ਅਕੇਲਾ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਗੁਮਰਾਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਕ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਸਰ ਕੋਮਰ ਪੇਥਰਮ ਦੁਆਰਾ ਬੰਗੋਬਾਸੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕ ਦੇ ਬਜਾਏ 'ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ। ਜੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 'ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ' ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਇਸ ਖਾਸ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ 'ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ' ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਸਰਗਰਮ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਰਟੀਫਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁਮਰਾਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਮਾਮਲਾ ਹਰ ਮਜੇਸਟੀ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਲਈ ਖਾਸ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਐਸਕੁਇਥ, ਕਿਊ.ਸੀ., ਨੇ ਮੇਨ, ਡਬਲਿਊ.ਸੀ. ਬੈਨਰਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲੇ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 124-ਏ ਦੇ ਅਰਥ

ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ “ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ‘ਨਾਪਸੰਦਗੀ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ‘ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ’ ਹੈ”, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ “ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹਰ ਸੰਭਵ ਖਰਾਬ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਹਰ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੁਈਨ-ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਬਨਾਮ ਜੋਗੇਂਦਰ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਵਿੱਚ ਪੇਥਰਮ, ਸੀ.ਜੇ. ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।” ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਹੱਦ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿ ਜਿਸ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬਲਕਿ ਸਮੂਚੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਹਰ ਮਜੇਸਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸੀ; ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਫਤ ਬੋਲਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ

28.4 ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਹਾਰੇਂਦੁ ਦੱਤ ਮਜੁਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਦ ਕਿੰਗ ਐਮਪਰਰ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਿਆਨਬਾਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਚਰਚਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:

“ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 34(6)(e) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਐਕਟ (35 ਦੇ 1939) ਅਧੀਨ ਸੀ, ਸਰ ਮੌਰੀਸ ਗਵਾਇਰ, ਸੀ.ਜੇ., ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਹਾਰੇਂਦੁ ਦੱਤ ਮਜੁਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ-ਐਮਪਰਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ” ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 124-ਏ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚੀ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਿਟਜ਼ਗੇਰਾਲਡ, ਜੇ., ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ; ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਉਚਿਤ ਹਨ;

"... ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਨਿਆਇਕ ਐਲਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਕੱਠਿਆ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।"

ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵਸਥਾ ਹੀ ਸਭ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਪੂਰਵ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਲਾਜ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਵੀ ਬਦਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਪਰ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਇਸ ਲਈ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਝ ਉੱਤੇ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਖਰਾਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ, ਇਸਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਲਟਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ, ਇਸਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ, ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਉਧਾਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ, ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਰੁਝਾਨ ਇਹ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ ਕਿਉਂ ਉਹ ਵੀ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਉਹ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਜਾਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਖਮੀ ਵਾਨਿਟੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਅਰਾਜਕਤਾ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ, ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਉਚਿਤ ਉੱਮੀਦ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਯਾ ਤਾਂ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਰੁਝਾਨ ਇਹ ਹੈ।"

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕਿੰਗ-ਐਮਪਰਰ ਬਨਾਮ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਨਾਰਾਇਣ ਭਲੇਰਾਓ2 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ, ਨਿਹਾਰੇਂਦੁ ਮਾਮਲੇ3 ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਆਂਕਾ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਉਦ੍ਧ੍ਰਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ "ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ" ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਿਆ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

28.5 ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ:

"ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਹਾਰੇਂਦੂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਗੋਲਡ ਕੋਸਟ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾ ਟਕਰਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵਿਚਾਰ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਹਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

28.6 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਲਿਖ ਕੇ, ਜਾਂ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫਰਤ ਜਾਂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਉਤਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਤਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਛੋਟੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਵਿਆਖਿਆ 1. "ਅਸੰਤੋਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਬੇਵਫਾਈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।"

ਵਿਆਖਿਆ 2. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਅਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਨਫਰਤ, ਤਿਰਸਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਉਤਪ੍ਰੇਰਿਤ ਜਾਂ ਉਤਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ।

ਵਿਆਖਿਆ 3. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜੋ ਨਫਰਤ, ਤਿਰਸਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਭੜਕਾਉਣ ਜਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ।

ਇਹ ਅਪਰਾਧ, ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਅਧਿਆਇ 'ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ' ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਰਾਜ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਘਟਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ ਵੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਟੀਫਨ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, 21ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਖੰਡ IV, ਪੰਨਾ 141-142 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:

“ਧਾਰਾ IX. ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਅਤੇ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਭੜਕਾਉਣਾ – ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਸ ਵਿਵਹਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਂ ਜੋ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਗੱਦਾਰੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬਲ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਨਿੱਜੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਵਹਾਰ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਨਤੀਜਾ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮਾਜ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਦਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੈ।

ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹੀ ਵਿਵਹਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਰਲੇਖ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

1. ਰਾਜਾ, ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਖਿਲਾਫ, ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਜਾਂ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸਾਸ਼ਨ ਖਿਲਾਫ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਭੜਕਾਉਣਾ;

2. ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਚਰਚ ਜਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ;

3. ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ;

4. ਰਾਜੇ ਦੇ ਅਧੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ;

5. ਵਰਗ ਘ੍ਰਿਣਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ।

ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਈਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਤਦ ਹੀ ਦਖਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚਰਚਾ ਉਚਿਤ ਆਲੋਚਨਾ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਤਬ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕੈਦੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਨਤੀਜਾ ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੀਜ ਬਨਾਮ ਅਲੈਕਜੈਂਡਰ ਮਾਰਟਿਨ ਸੁਲੀਵਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਿਟਜ਼ੇਰਾਲਡ, ਜੇ., ਦੁਆਰਾ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੋਧਨ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ:

“ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਸਮਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਜੋ ਗੱਦਾਰੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਅੰਤਰਾਲ ਦੁਆਰਾ ਗੱਦਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਵ ਧਾਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ, ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਅਤੇ ਬਗਾਵਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਤੁਚ੍ਛ ਜਾਣਨਾ ਹਨ; ਅਤੇ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਗਾਵਤ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਰੋਹ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੇਵਫਾਈ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਜਾਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣਾ; ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਘ੍ਰਿਣਾ ਜਾਂ ਤੁਚ੍ਛ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਉਦਮ ਜੋ ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।”

ਕਿ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ "ਇਸ ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਫ਼ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ — ਅਰਥਾਤ, ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਬੋਲੀ, ਨਾਲ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਬਲਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਰੀਰਕ ਬਲ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹੀ ਮਾਨਹਾਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। 'ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ' ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਸਧਾਰਣ ਕੁਦਰਤੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੁੰਗਾਰਾ, ਇੱਕ ਵਿਦ੍ਰੋਹ, ਇੱਕ ਲੋਕ ਹਲਚਲ, ਜਾਂ ਇੱਕ ਹੁੱਲੜ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ...."

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਜਿਊਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਚਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦੇਸ਼-ਧ੍ਰੋਹ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

26.61 ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ1$_{\text{SUPERSCRIPT}}$ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਖਾਸ

ਕਰਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ:-

"ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਅਧੀਨ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ (ਅ) ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, (ਬ) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰਤਾਪੂਰਨ ਸੰਬੰਧ, (ਸੀ) ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ, (ਦ) ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮਰਿਆਦਾ ਆਦਿ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 124-ਏ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 505 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੀ ਧਾਰਾ (2) ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਮੇਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੋਲੇ ਜਾਂ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਜਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ। ਹੁਣ, "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ" ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ" ਰਾਜ ਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ...." ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਾਰੀ ਅਸਤਿਤਵ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਲਈ "ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ", ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 124-ਏ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਵਰਣਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਧਿਆਇ VI ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 124-ਏ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਅਸਰ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਦੰਡਨੀਯ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਸਲੀ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ "ਕ੍ਰਾਂਤੀ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ਨੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੁਧਾਰ ਜਾਂ ਬਦਲਾਅ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਗਏ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਤਿਰਸਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ, ਭਾਵੇਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਉਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨ ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਦੰਡਨੀਯ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਬੇਵਫਾਈ ਉਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਵਫ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਸਰਕਾਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨਾ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਐਕਟਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਦਲਾਵ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਨੂੰਨੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਾਅ, ਭਾਵ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਤੇ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜੋ ਜਨਤਾ ਲਈ ਉਤੇਜਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਵਿਗਾੜ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ।

ਸਾਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਣ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਵੱਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ "ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜੋ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਅਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਦੰਡਨੀਯ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਧਾਰਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਮੌਲਿਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਖਿਲਾਫ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ, ਜੋ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਰਕਸ਼ਕ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਜਿਸ

ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਾਂ, ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬੇਜਾ ਤੌਰ ਤੇ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਇਸੈਂਸ ਬਣਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਤੁਚਛਤਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਪਾਅਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਵੱਲ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜਾਂ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ। ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾਗਰਿਕ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਕ) ਅਧੀਨ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਉਸ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉੱਤੇ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਾਈਨ ਖਿੱਚਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124-ਏ ਅਤੇ 505 ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਉਚਿਤ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਹਾਰੇਂਦੁ ਦੱਤ ਮਜੁਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ-ਐਮਪਰਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿ "ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ" ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੋਲੇ ਜਾਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਤੁਚਛਤਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਜਾਂ ਅਸਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਨਾਲ ਬੇਵਫਾਈ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 1870 ਵਿੱਚ ਭਾ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ Privy Council, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਸਿਰਫ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ (2) ਉਪਰੋਕਤ.

ਅਸੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ 124-ਏ ਨੂੰ ਉਸ ਲਫ਼ਜ਼ੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਨਿਆਂਕਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਨਿਆ ਤੇ, ਕੀ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਥਿਤ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕਤਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਧਾਰਾ ਦੀ ਲਾਗੂਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਡਰਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ? ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਆਰ.ਐਮ.ਡੀ. ਚਮਾਰਬਾਗਵਾਲਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ5 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਇਕ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲਾਗੂਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੀਮਿਤ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਅਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਇਨਾਮੀ ਮੁਕਾਬਲੇ" ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜੋ ਜੂਏ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਐਕਟ ਦੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ, ਇਨਾਮੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਐਕਟ (42 ਦਾ 1955), ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 4 ਅਤੇ 5 ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ 11 ਅਤੇ 12 ਨੂੰ ਵੈਧ ਬਣਾਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜੂਏ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਐਕਟ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਮਝੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੇਸੋ ਡਿਸਾਈਡੈਂਡੀ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਫੈਡਰਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ, ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਰੁਝਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

28.7 ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਾਜਦ੍ਰੋਹੀ ਸੀ।

28.8 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਬਨਾਮ ਕੁਈਨ ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਅਤੇ ਕਿੰਗ ਐਮਪ੍ਰੈਰ ਬਨਾਮ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਨਾਰਾਇਣ ਭਲੇਰਾਓ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

29. ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

30. ਦੋਸ਼ੀ, ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਨਾਰਾਇਣ ਭਲੇਰਾਓ ਨੇ 26.01.1943 ਨੂੰ ਕੁਝ ਪੰਫਲੇਟ ਵੰਡੇ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਸ [2021] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. ਦੇ ਨਿਯਮ 38(5) ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮ 34 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮਾਵਲੀ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:-

"ਭਾਰਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮਾਵਲੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1939 (XXXV ਦੇ 1939) ਦੇ ਐਸ. 2 ਅਧੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੈ - ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

"34.(6) 'ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਕਾਰਵਾਈ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜੋ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ-

(e) ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਾਂ ਤਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਜਾਂ ਅਵਮਾਨਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਭੜਕਾਉਣਾ;

(g) ਜਨਤਾ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਡਰ ਜਾਂ ਚਿੰਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ;

34.(7) 'ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਰਿਪੋਰਟ' ਦਾ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ, ਚਾਹੇ ਸੱਚ ਜਾਂ ਝੂਠ, ਜੋ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ;

38.(i) ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਬਹਾਨੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,

(c) ਕੋਈ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਬਣਾਉਣਾ, ਛਾਪਣਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵੰਡਣਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਫੈਲਾਉਣਾ;

(5) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨਿਯਮ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

30.1 ਟ੍ਰਾਇਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਮਾਮਲਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੀਖਿਆ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ।

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਹੈ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਕਿ ਟੀ. 34 ਸਬ-ਸੈ., ਸਬ-ਪੈਰਾ. (ਈ), ਅਤੇ ਐਸ. 124ਏ, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ "ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਜੋ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕੋਡ ਵਿੱਚ "ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਚੌੜੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੋਰ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਸੀਖਿਆ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨਾਲ ਕਿ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

"ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ" ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਤਾਂ ਐਸ. 124ਏ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ; ਇਹ ਕੇਵਲ ਐਸ. 124ਏ ਨੂੰ ਮਾਰਜਿਨਲ ਨੋਟ ਵਜੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮਕਾਜੀ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਜਿਨਲ ਨੋਟ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਔਚਿਤਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ, ਤਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਵਾਲੇਸ-ਜਾਨਸਨ ਬਨਾਮ ਦ ਕਿੰਗ*** ਅਧੀਨ ਸਬ-ਸੈ.8 ਦੇ ਐਸ.326 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕੋਡ ਆਫ ਦ ਗੋਲਡ ਕੋਸਟ ਵਿੱਚ, "ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹੀ ਇਰਾਦਾ" ਨੂੰ ਇਰਾਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ "ਨਫਰਤ ਜਾਂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ . . . ਗੋਲਡ ਕੋਸਟ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।" ਇਸ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ, ਅਤੇ ਸੇਧ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਇੱਕ ਜਰੂਰੀ ਤੱਤ ਵਜੋਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਹ ਜੋੜਨਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸ.124ਏ ਵਿੱਚ 1898 ਵਿੱਚ ਤਿਲਕ ਦੇ ਕੇਸ (3) ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਫਰਤ ਜਾਂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਜੋੜ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਕਾਰਜ ਦਾ ਇੱਕ ਜਰੂਰੀ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਸ.124 ਸਬ-ਸੈ.6, ਦੇ ਸਬ-ਪੈਰਾ. (ਈ) ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਸਥਿਰਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।"

31. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਅੱਗੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ9$_{SUPERSCRIPT}$ ਜਿਸਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਨਃ ਪਾਰਾਫ੍ਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:-

"ਐਸਕੁਇਥ, ਕਿਊ.ਸੀ. (ਮੇਨ, ਜੀ. ਐਚ. ਬਲੇਅਰ, ਅਤੇ ਡਬਲਿਊ.ਸੀ. ਬੋਨਰਜੀ ਨਾਲ), ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ, ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਆਰਟੀਕਲ 124ਏ ਦੇ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਗਲਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੇ ਰੈਗ ਵੀ. ਬਰਟਰੈਂਡ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਆਮ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ। (1) ਜੱਜ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇਸ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸਨੇ ਐਸ.124ਏ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕਿ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੀ, ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸੀ (ਜੋ ਕਿ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ) ਨਫਰਤ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਨਾਪਸੰਦਗੀ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਤਿਰਸਕਾਰ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਦੀ ਬੈਰਭਾਵਨਾ; ਕਿ ਬੇਵਫਾਈ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸ਼ਬਦ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਹਰ ਸੰਭਵ ਰੂਪ ਦੀ ਮਾੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਸੀ; ਕਿ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ; ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਉਪਾਅਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਤਿਰਸਕਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੋਟੀਵਾਂ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਉਤਪਤੀ ਜਾਂ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਦੁਆਰਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਇਸ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਅਸੰਤੋਸ਼" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੁਈਨ ਐਮਪ੍ਰੈਸ ਵੀ.

ਜੋਗੇਂਦਰ ਚੁੰਦਰ ਬੋਸ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ3SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਪੇਥਰਮ ਸੀ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।"

(1897) ਐਲ.ਆਰ 25 ਆਈ.ਏ. ਅਤੇ 16

ਅਸੰਤੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਉਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਹੋ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਸੈਕਸ਼ਨ 124ਏ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਾਂ, ਹੋਰ ਵੀ, ਤੁਸੀਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮੈਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖਤਰੇ ਦੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਹੈ; ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਹ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾੜੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ...

ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਸਵੀਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਾੜੀ ਭਾਵਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ 2 ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ; ਇਹ "ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਅਾਂ ਦੀ ਅਸਵੀਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਗਲਤ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਜੇ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਉਸੇ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਹੈ। ਅਸਲ ਤਰੱਕੀ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਚਰਚਾ

....

ਫਿਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ; ਅਤੇ ਇਹ ਹੈ “ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ”। ਇੱਥੇ ‘ਸਰਕਾਰ’ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਾਂ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਬਸਟ੍ਰੈਕਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ .... 'ਸਰਕਾਰ' ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਂ। ਉੱਚੇ ਜਾਓ। ਜੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਹੱਕ ਹੈ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਸਖਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਬਦ "ਸਰਕਾਰ" ਨੂੰ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਰਥ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ("ਸਰਕਾਰ") ਦੇ ਯੋਗ ਵਾਕਾਂਸ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਚੀਜ਼ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੈ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ"। ਸਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਕੀ ਬਿਊਰੋਕ੍ਰੈਸੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ ਬਿਊਰੋਕ੍ਰੈਸੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ? ਬਿਊਰੋਕ੍ਰੈਸੀ ਇਹ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਚਾਪਲੂਸੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹਨ ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਰਥ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ "ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ"? ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ "ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਰੂਪ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਇਹ ਉਸ ਅਰਥ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹੈ? ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਸਿਸਟਮ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਧੀਆ ਉਪਯੁਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਰਾਏ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਪਰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕੋਈ ਵਿਖਾਵਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਤਰੱਕੀ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦਾਰ ਸਜ਼ਾਵਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ, ਜਨਤਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

. . . .

ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਰੱਖਵਾਲੇ ਵਜੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਉਹ ਬਿੰਦੂ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਲੇਖ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਮੁਦਾਇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੁਦਾਇਆਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੁਦਾਇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਿਰਪਾ ਮੰਗਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ . . . .

ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਲੇਖ ਪਾਗਲਪਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਪਾਗਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਅਨਿਥਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿਓ, ਚਾਹੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਇ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜੀ ਨਾਪਸੰਦ ਕਰੋ। .....

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਹੋਮੋਜੀਨੀਅਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਕੰਜਰਵੇਟਿਵ, ਲਿਬਰਲ, ਰੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਵਰਗੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹਨ; ਹਰ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਜਨਤਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ, ਬੋਅਰ ਯੁੱਧ ਲਵੋ; ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਨ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਘੱਟ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਮਤੀ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਘੱਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਬੋਅਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬਾਕੀ ਬੋਅਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਰਾਇ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। .....

32. ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ6SUPERSCRIPT ਅਤੇ ਕਿੰਗ-ਐਮਪਰਰ ਬਨਾਮ ਸਦਾਸਿਵ ਨਾਰਾਇਣ ਭਲੇਰਾਓ7SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਨਿਹਾਰੇਂਦੁ ਦੱਤ ਮਜੁਮਦਾਰ ਬਨਾਮ ਦਿ ਕਿੰਗ ਐਮਪਰਰ8SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ9SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਹੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੀ:

“ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਫ ਆਲੋਚਨਾ ਨਾਲ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਲੰਬਾ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ...ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮੁਦਾਇਕ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਮਜ਼ੋਰੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਨੂੰ। ਸਜ਼ਾ ਕੋਡ ਦੇ ਐਸ. .....” 124-ਏ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨਾਂ ਨਾਲ, ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਦ੍ਰੋਹ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ; ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਜ਼ੂਰੀਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਮਝ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੈੱਕ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਜਾਂ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਹ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ।

ਫਿਰ ਇਹ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਕੀ ਹਨ? ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਆਂਕਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ, ਜੋ ਹਰ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦੀ ਹੈ: ਪੰਨਾ

“ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ.....ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸ਼ਬਦ, ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਲਈ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਦੇ ਆਮ ਉਦੇਸ਼ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਅਤੇ ਬਗਾਵਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਜਾਣਨਾ ਹਨ; ਅਤੇ ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਗਾਵਤ ਅਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬੇਵਫਾਈ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ-ਦ੍ਰੋਹੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਜਾਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਗ੍ਰਹਿ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ; ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਘ੍ਰਿਣਾ ਜਾਂ ਤੁੱਛ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਉਦਮ ਜੋ ਜਨਤਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।” ਫਿਟਜ਼ਗੇਰਾਲਡ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਵਿੱਚ ਆਰ. ਬਨਾਮ ਸੁਲੀਵਾਨ3SUPERSCRIPT। ਇਸ ਪੈਸੇਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ: “ਵਫਾਦਾਰੀ” ਅਤੇ “ਬੇਵਫਾਈ,” ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ, ਦਾ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਤੇ ਉਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭ੍ਰਮਿਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਰ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੈਸੇਜ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਆਂਕਿਕ ਐਲਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ) ਈ)

33. ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬਾਲਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ 30 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਅਤੇ ਰਾਜਾ-ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਨਰਾਇਣ ਭਲੇਰਾਓ 32 ਵਿੱਚ। ਦ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ 2 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

a) "ਸਮੀਕਰਨ "ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਸਰਕਾਰ" ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਿੱਚ ਚੁੱਝੇ ਹੋਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ. "ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਾਨੂੰਨ" ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਰਾਜ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।" .....

b) “ਧਾਰਾ 124-ਏ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ, ਜਾਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਵਨਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਆਯਾਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਸਲ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ। .....

c) "ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਕਿ ਕੰਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਝੁਕਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਹਿੰਸਾ, ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। .....

d) “ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋ ਵੀ ਉਹ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿਣ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਹੱਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਉਪਾਅ, ਆਲੋਚਨਾ ਜਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਰਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਨਤਕ ਵਿਗਾੜ।" .....

e) “ਸੈਕਸ਼ਨ 41 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਗ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ,

"ਸੈਕਸ਼ਨਾਂ1 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਸਮਝਾਵਿਆਂ ਸਮੇਤ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ..." ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂ ਵਿਘਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ।”

f) “ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਦੋਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਰੁਝਾਨ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਰੁਚੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ।”

g) “ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਫੈਡਰਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।”

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਪਲੇਸਟਮ (ਈ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਆਈਪੀਸੀ* ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 124-ਏ ਅਤੇ 505 ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਜੋ ਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਘਨ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਰੁਝਾਨ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ – ਉਹ ਦੰਡਨੀਯ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

34. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ, ਜੋ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਉੱਤੇ ਛੂਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

A) ਇੰਡੀਅਨ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਨਿਊਜ਼ਪੇਪਰਜ਼ (ਬੰਬਈ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟੇਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

“25. ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਆਈਟਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਕੜਵੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਜੰਗਾਂ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਾਫੀ ਬਲਿਦਾਨ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਮਸ ਮੈਡੀਸਨ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ 1789 ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਬਿੱਲ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ: ‘ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।’ [ਦੇਖੋ 1 ਐਨਲਜ਼ ਆਫ ਕਾਂਗਰਸ (1789-96) ਪੀ. 141]. ਜਿੱਥੇ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਜਾਂ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਐਲਾਨਾਂ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਕਿਹੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਹ ਕਿਹੀ ਗਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਬਾਕੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਿੱਲ ਆਫ ਰਾਈਟਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋਏ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੋਧ ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨੇਹਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮਤਾ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਮੈਂ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖਤਰੇ ਸ਼ਾਮਲ ਉਸਨੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਏ ਗਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਰੇ ਖ਼ਤਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰੈਸ ਦਬਾਈ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੈਸ ਨਾਲੋਂ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ” [ਦੇਖੋ ਡੀ.ਆਰ. ਮਾਨਕੇਕਰ: ਦ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਡਰ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ (1973) ਪੀ. 25]। ਦ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਉਪ- ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਕੀਮਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੀ। ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਦੂਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ, ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ। ਇਹ ਹੈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਜਬ ਪਾਬੰਦੀ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ (2) ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ 19. ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ 20 ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਮਾਮਲੇ 43 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਆਰਟੀਕਲ 19(2) ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਉਸ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ।

....

...

32. ਅੱਜ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਵਾਦ ਦਾ ਦਿਲ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਹੁਣ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੋਲ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਔਪਚਾਰਿਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਔਪਚਾਰਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਚਾਰ ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਰਗਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ। ਪ੍ਰੈੱਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਵੋਟਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਹੋਵੇਗੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸੁਆਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਲੇਖਕ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਲੇਖ ਚਿੜਚਿੜੇ ਜਾਂ ਸੱਤਾ ਲਈ ਖ਼ਤਰਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। .....

33. ਥਾਮਸ ਆਈ. ਐਮਰਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿੱਚ "ਟੈਂਵਾਰਡ, ਇੱਕ ਜਨਰਲ ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ" [(1963) 72 ਯੇਲ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 877 'ਤੇ ਪੀ. 906] ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯੂ.ਐਸ.ਏ. ਲਿਖਦਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਐਤਰਾਜ਼ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਿਆਇਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਮਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਨਿਆਇਕ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮਾਜਿਕ ਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ, ਦਾਅਵਿਆਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਇਸ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਬਿਹਤਰ ਹੈ, ਛੋਟੀ ਅਵਧੀ ਅਤੇ ਲੰਬੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਸਮਾਜ ਦੀ ਜਮੀਰ' ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਚੇਰੇ ਮੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਅਧੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ... ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅਭਿਵਿਆਕਤੀ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੰਰਚਨਾ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ।"

34. ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਗੱਲ ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫੋਰਸ ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 20 , ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਕੇਸ 43 , ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਨਿਊਜ਼ਪੇਪਰਜ਼ (ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਭਾਰਤ44 , ਸਕਲ ਪੇਪਰਜ਼ (ਪੀ) ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ45 ਅਤੇ ਬੇਨੇਟ ਕੋਲਮੈਨ ਕੇਸ 46 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਖ਼ਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ।

35. ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਕੇਸ 20 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ. 602:

"... (ਆਜ਼ਾਦੀ) ਸਾਰੇ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਮੁਫਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਚਰਚਾ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ, ਜੋ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਜ ਲਈ ਬਹੁਤ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ.... (ਪਰ) ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੈ ਕਿ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛਾਂਟ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਉਚਿਤ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।"

36. ਬੇਨੇਟ ਕੋਲਮੈਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ46 ਏ.ਐਨ. ਰੇ, ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸੀ.ਜੇ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ. 796 (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 823, ਪੈਰਾ 80) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ:

"ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਝ ਅਤੇ ਗੁਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬ ਤਕ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਚੈਨਲ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੁਰਾਣੇ ਕਹਾਵਤ 'ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ 'ਅਰਕ ਆਫ ਦ ਕਾਵੇਨੈਂਟ' ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ.... ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਲੱਭ ਸਕਣ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ ਸਹੀ ਹਨ"।"

37. ਉਸੇ ਹੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੈਥਿਊ, ਜੇ. ਨੇ ਪੀ. 818: (SCC ਪੀ. 846, ਪਾਰਸ 168, 169)

"ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਉਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਜਨਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹੈ। ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਸਕਣ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ। ਟਾਈਮ ਇੰਕ. ਬਨਾਮ ਹਿੱਲ (385 ਯੂਐਸ 374 : 17 ਐਲਐਡ 2ਡੀ 456 : 87 ਐਸ ਸੀਟੀ 534 [1967]) ਵਿੱਚ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਗਾਰੰਟੀ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਉਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਹੈ।*

ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਸਵੋਲਡ ਬਨਾਮ ਕਨੈਕਟੀਕਟ ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਬੋਲਣ ਜਾਂ ਛਾਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।*

B) ਇਸ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਸ. ਰੰਗਰਾਜਨ ਬਨਾਮ ਪੀ. ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਓਰਸ. ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"36. ਲੋਕਤੰਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਰਚਾ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁਦਾਇਕ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਾਲ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕਤੰਤਰ ਨਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਲ-ਫੁੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੱਕ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਨਾ ਕਰਨ। ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੇ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਦਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਮੁੱਲ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵਾਲਟਰ ਲਿੱਪਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ:

"ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.... ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੱਭਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉੱਥੇ ਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਬਜਾਏ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ।"

43. ਬ੍ਰਾਂਡੇਇਸ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਵਿੱਚ ਵਿਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਨੇ ਸੰਭਵਤ: ਸਭ ਤੋਂ ਆਕਰਸ਼ਕ ਮੁਫਤ ਭਾਸ਼ਣ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਕੀਤਾ:

"... ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਇੱਕ ਨਿਸਕਰਿਆ ਲੋਕ ਹੈ; ਕਿ ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਇੱਕ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਫਰਜ਼ ਹੈ... ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ ਕਿ ਸੋਚ, ਆਸ ਅਤੇ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾਸ਼ਾਹੀ ਦੇਣਾ; ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਰਾਹ ਸੰਭਵਿਤ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ ਅਤੇ ਸੁਝਾਏ ਗਏ ਉਪਾਯਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਿੱਚ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿ ਬੁਰੀ ਸਲਾਹਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਇਲਾਜ ਚੰਗੀਆਂ ਹਨ।"

45. ਜਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸਮਾਜਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਂਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਛੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਅਤੇ ਖਾਸ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਲੈਂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਬਰਾਬਰ ਭਾਰ ਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧਤਾ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਦਬਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਮੁਦਾਇਕ ਹਿੱਤ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਖਤਰਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਾਲਪਨਿਕ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਨੇੜਲਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਲਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਅਣਛੁੱਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ "ਬਾਰੂਦ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਚਿੰਗਾਰੀ" ਦਾ ਬਰਾਬਰ।

35. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ, ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਡਾ. ਰਾਮ ਮਨੋਹਰ ਲੋਹੀਆ*, ਨਾਲ ਨਿਬੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੇ "ਜਨਤਕ ਵਿਧੀ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਨਾਲ ਨਿਬੜਿਆ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

“9. ..... “ਜਨਤਕ ਵਿਧੀ” ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥ ਹੈ। ਵਿਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗਠਿਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਮੂਲ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਵਿਧੀਬੱਧ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਮਾਨਿਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਵਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੱਜ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ “ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਧੀ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਇੱਕ ਮਜ਼ਾਕ ਹੋਵੇਗੀ”। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਇਹ ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼ੈਡਿਊਲ ਦੀ ਸੂਚੀ II ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸੋਧ ਐਕਟ, 1951 ਵਿੱਚ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਫ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) 'ਤੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੈਕਸ਼ਨ 9(1-ਏ) ਦੇ ਮਦਰਾਸ ਮੈਂਟੀਨੈਂਸ ਆਫ ਪਬਲਿਕ ਆਰਡਰ ਐਕਟ, 1949 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ "ਕ੍ਰਾਸ ਰੋਡਸ" ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਅਤੇ ਚਕਰ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਉਸਦੇ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ "ਜਨਤਕ ਵਿਧੀ" ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਪਰ "ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉੱਥੇ ਸਨ। ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਕੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਐਕਟ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਟਾਂਜਲੀ ਸਾਸਤਰੀ, ਜੀ., ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ, ਸਟੀਫਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾ ਆਫ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਨੂੰ ਉਦ੍ਧਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

"ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਖਲਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਦਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾ ਫਰਕ ਸਿਰਫ ਪੱਧਰ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਛੋਟੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਵਿਧਾਨ, ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1) ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਬੰਧਾਂ ਲਈ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਾਪਦੰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਰੁੱਧ ਉਹਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਿਧਾਨਿਕ ਛੋਟ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਔਚਿਤ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ, ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ...."

"ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ, ਮੋਟੇ

ਤੌਰ 'ਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਵੱਧ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਬੀਚ ਦੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਛੋਟੇ ਉਲੰਘਣਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪੱਧਰ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸਮ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੋਵੇ।" ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਕਿਹਾ:

"ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਜੋ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਅਧੀਨ ਆਰਕਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਜੋ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਉਹ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਣ।"

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾਵਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਰਥਾਤ, (i) ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ. (a) ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧ, ਅਤੇ (b) ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਅਪਰਾਧ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸੇਫਟੀ ਐਕਟ, 1949 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 7(1)(c) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਚੌੜਾ ਅਰਥ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਪੰਨਾ 612 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ 'ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ' ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਦੰਗੇ ਜਾਂ ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਜਨਤਕ ਅਸੁਰੱਖਿਆ' (ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਅਸੁਰੱਖਿਆ), ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।"

ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਚਛੇਦ 19(2) ਵਿੱਚ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ) ਐਕਟ, 1951 ਦੁਆਰਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਿਰਫ ਸਥਾਨਕ ਮਹੱਤਵ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 19 ਦੇ ਉਪਬੰਧ (2) ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ। ਉਕਤ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ੈਲਾਬਾਲਾ ਦੇਵੀ ਵਿੱਚ। ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੈਸ (ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਪਾਵਰਜ਼) ਐਕਟ, 1931 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 4(1)(a) ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਵੈਧਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਇਹ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਕਸਾਉਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਮਹਾਜਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ, ਨੇ ਪੰਨਾ 660 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਰਾਹੀਂ ਕਤਲ ਜਾਂ ਹੋਰ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੋਮੇਸ਼ ਥਾਪਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ੀਅਰਰ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ:

"ਮੈਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੁਣ ਹੋਰ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ (ਪਹਿਲੀ ਸੋਧ) ਅਧਿਨਿਯਮ, 1951 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਇਆ, ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ

ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਹਾਜਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੋਧ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਉਹ ਧਾਰਾ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸਨੇ ਕਤਲ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।

"ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੈਂਟਵੈਲ ਬਨਾਮ ਕਨੈਕਟੀਕਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੰਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਪਰਾਧ ਉਹ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਿਵਿਧਤਾ ਨੂੰ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਜਾਂ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਹਿੰਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੰਗੇ ਦੀ ਉਕਸਾਹਟ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ... ਜਦੋਂ ਦੰਗਾ, ਅਵਿਵਸਥਾ, ਜਨਤਕ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਨਾਲ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਜਾਂ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੁਰੰਤ ਖਤਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ।"

ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 19(2) ਅਧੀਨ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸਾਰ ਉਸ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਵਿਵਿਧਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਸੜਕਾਂ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਕਰਕਸ਼ ਸ਼ੋਰ' ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਨਤਕ ਚਰਚਾ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਿਯਮਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕਸਰਤ ਲਈ ਜਨਤਕ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅਤੇ ਇਕੱਠਾਂ ਤੋਂ ਹੈਕਲਰਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਾਂ ਦੰਗੇ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰਫ 'ਜਨਤਕ ਅਸੁਵਿਧਾ, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਜਾਂ ਬੇਚੈਨੀ' ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ।" ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਐਕਟ, 1936, ਥੀਏਟਰਜ਼ ਐਕਟ, 1843 ਵਰਗੇ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਧਮਕੀ ਭਰੇ, ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨਾ ਜਿਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇਹ ਲਾਰਡ ਚੈਂਬਰਲੇਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਜ ਪਲੇਅ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਚੰਗੇ ਸਲੀਕੇ, ਸਜਾਵਟ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਅਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਐਕਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਮਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।

11. ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੇਖ 19(2) ਅਧੀਨ ਇਹ ਵਿਆਪਕ ਧਾਰਨਾ ਦਾ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਰਿਆਂ ਅਧੀਨ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸੰਬੰਧ, ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਸਭਿਆਚਾਰਕਤਾ ਜਾਂ ਨੈਤਿਕਤਾ, ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਵਮਾਨਨਾ, ਮਾਣਹਾਨੀ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਦਰਜ ਸਾਰੇ ਆਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਦੇ ਆਮ ਸਿਰੇ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ ਦਾ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੰਨਿਧਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਓਵਰਲੈਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਸੀਮਿਤ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸੋਧ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ "ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ" ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

36. ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 124A3$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਅਸੀਂ ਉਹ ਸਿਦਾਂਤ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਜਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਲੰਬਿਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਦਾਂਤ, ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਭਜਨ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ4$_{SUPERSCRIPT}$ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਥਰੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 153A ਅਤੇ 505 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

A) ਮਨਜ਼ਰ ਸਈਦ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ" ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਮਨ ਵਾਲੇ, ਦ੍ਰਿੜ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ -

"16. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 153-ਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ ਉੱਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਲਿਖ ਕੇ, ਜਾਂ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਜਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ, ਨਸਲੀ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਜਾਂ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੇਮੇਲਤਾ ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ, ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੂਲ ਬਾਤ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਢਾਵਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 153-ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਜਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 153-ਏ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਗਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਪੈਸੇਜ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇੱਕ ਵਾਕ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਕ ਉੱਥੇ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਾਰੀਕ ਤਰਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।

17. ਵਿੱਚ ਰਾਮਸੇਹ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟੀਵੀ ਸੀਰੀਅਲ ਤਮਾਸ ਨੇ ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਇਕ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 153-ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਏਕੀਕਰਣ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 153-ਬੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਵੀਅਨ ਬੋਸ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵਿੱਚ ਭਗਵਤੀ ਚਰਨ ਸ਼ੁਕਲਾ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

“ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਉਚਿਤ, ਮਜ਼ਬੂਤ-ਮਨ, ਦ੍ਰਿੜ ਅਤੇ ਸਾਹਸੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਨਕਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੋ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਵਿਚਲਿਤ ਮਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਜੋ ਹਰ ਵਿਰੋਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਖਤਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ. ... ਇਹ ਸਧਾਰਣ ਉਚਿਤ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਾਨਕ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ‘ਕਲੈਪਹਾਮ ਓਮਨੀਬਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦਾ ਆਦਮੀ’।” (ਰਮੇਸ਼ ਕੇਸ, ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 676, ਪੈਰਾ 13”)

B) ਵਿੱਚ ਪੈਟ੍ਰੀਸ਼ੀਆ ਮੁਖਿਮ ਬਨਾਮ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 153-ਏ ਅਤੇ 505 (1) (ਸੀ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਮੂਲ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦਾ ਅਭਾਵ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

“13. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਉੱਠਣ ਵਾਲਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਮਿਤੀ 04.07.2020 ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਵਰਗ/ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਦੋ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਮੇਘਾਲਿਆ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦੋਰਬਾਰ ਸ਼ਨੋਂਗ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਆਦਿਵਾਸੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਮਾਨਿਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 1979 ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ, ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਨੂੰ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਭੇਦਭਾਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਤੱਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਆਦਿਵਾਸੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਸਕੇਟਬਾਲ ਖੇਡਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰੂਰ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫੇਸਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਮੇਘਾਲਿਆ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਆਦਿਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਵਰਗ/ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਧਾਰਾਵਾਂ 153 ਏ ਅਤੇ 505(1)(ਸੀ) ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮੂਲ ਤੱਤ ਬਣਾਏ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼, ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੈ।

37. ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

38. ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਦੋ ਗਲਤ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਦਾਅਵੇ, ਪੈਰੇ 27 ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ: -

"(j) ਸਾਡੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਸਫਲਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਟੈਸਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।"

iii) ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ (ਪੀ.ਪੀ.ਈ. ਸੂਟ, ਐਨ95 ਮਾਸਕ ਅਤੇ 3 ਪਲਾਈ ਦੇ ਮਾਸਕ) ਹਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

iii) ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਵੈਂਟੀਲੇਟਰਜ਼, ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰ ਅਤੇ ਸੈਨੀਟਾਈਜ਼ਰਾਂ ਨੂੰ 24.3.2020 ਤੱਕ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

iv) ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਢੋਆਈ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

v) ਜਦੋਂ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖਾਣੇ ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

vj) ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਲੱਗੇ .... ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸੰਕੇਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਕਡਾਉਨ ਦਾ ਕੀ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਸਬਕ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਗਿਆ।

39. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ।

A) ਇਹ ਆਮ ਗਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ, ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਅਤੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਅਤੇ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਟੈਸਟਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਪਰਯਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਨੂਰ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਪੀ.ਪੀ.ਈ. ਸੂਟਸ, ਐਨ-95 ਮਾਸਕਾਂ ਅਤੇ 3 ਪਲਾਈ ਦੇ ਮਾਸਕਾਂ ਲਈ ਟੈਸਟਿੰਗ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਸਿਰਫ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋ ਬਿਆਨ ਤੱਥਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸਨ।

B) ਤੀਜੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ 19.03.2020 ਨੂੰ ਨਿਰਯਾਤ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਐ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਇਸ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਨਿਰਯਾਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਨਿਰਯਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ।

C) ਰਾਸ਼ਟਰਵਿਆਪੀ ਲੌਕਡਾਊਨ ਦਾ ਅਸਰ ਜੋ 24.03.2020 ਅਤੇ 25.03.2020 ਦੀ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਰੁਕਾਵਟ ਕਾਰਨ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸੀ ਕਿ 28.03.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਯੁਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸਾਂ (ਜਿਸਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਯਾਪਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਆਵੇ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਚੌਥੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਮੰਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਨਾਂ ਦੀ ਢੋਆਈ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਲਗਭਗ ਸਹੀ ਚਿੱਤਰਣ ਸੀ।

ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਜ਼ੋਰ ਪੰਜਵੇਂ ਅਤੇ ਛੇਵੇਂ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਗਲਤ ਤੱਥ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਪਰ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗਲਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਪੂਰਵ ਮੁੱਖ ਅੰਕੜਾਕਾਰ ਦੇ 28.03.2020 ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੰਟਰਵਿਊ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਲੌਕਡਾਊਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਖਾਣਾ ਦੰਗੇ ਇੱਕ ਅਸਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਅੱਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚਰਮ 'ਤੇ ਸੀ।

40. ਇੱਥੇ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 468 ਆਫ 2020 (ਅਲਖ ਆਲੋਕ ਸ੍ਰੀਵਾਸਤਵ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ, ਆਦਿ।) ਨੇ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮਾਮਲੇ 31.03.2020 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਏ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:-

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਿਤ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ/ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਹਾਈਵੇਅ ਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 469 ਆਫ 2020 (ਰਸ਼ਮੀ ਬਾਂਸਲ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ) ਅਸੀਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੌਕਡਾਊਨ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋਏ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਜੀਊਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਨਕਲੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਲੌਕਡਾਊਨ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰਹੇਗਾ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ 2:30 ਵਜੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ 21,064 ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ/ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ, ਦਵਾਈਆਂ, ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਜਿਵੇਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, 6,66,291 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਅਤੇ 22,88,279 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਪਲਾਇਆ ਕੁਝ ਨਕਲੀ/ਗੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘਬਰਾਹਟ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾਵਾਂ ਤੋਂ ਨੇੜਲੇ ਆਸਰਾ/ਰਾਹਤ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਨਾਂਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਮੰਗੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਦਿਸ਼ਾ ਮੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨਕਲੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਚਾਹੇ ਉਦੇਸ਼ਯਪੂਰਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਪ੍ਰਿੰਟ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ।

ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਪਲਾਇਆ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਕਲੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਘਬਰਾਹਟ ਸੀ ਕਿ ਲੌਕਡਾਊਨ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਅਜਿਹੀ ਘਬਰਾਹਟ ਵਾਲੇ ਪਲਾਇਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਨਾਂ ਗੁਆ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ, ਪ੍ਰਿੰਟ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਨਕਲੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਐਕਟ, 2005 ਦੀ ਧਾਰਾ 54 ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਦਾ ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਬਾਰੇ ਝੂਠਾ ਸੰਕੇਤ ਜਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਜਾਂ ਜੁਰਮਾਨਾ ਨਾਲ ਦੰਡਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਿਸੇ ਲੋਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਵਜਣਾ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ। ਲੋਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਇੱਕ ਸਲਾਹ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਭਰੋਸਾ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਲੋਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ, ਸਲਾਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੇ ਜਨਤਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ।

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਮੀਡੀਆ (ਛਪਾਈ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਜਾਂ ਸੋਸ਼ਲ) ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਸਮੇਤ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਫੋਰਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਬੁਲੇਟਿਨ ਨੂੰ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਮਹਾਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਮੁਕਤ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਕਾਸਾਂ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ।

41. ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਵਿਕਾਸਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਗਾਂਵਾਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੇ ਇੱਕ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਬੁਲੇਟਿਨ ਸਰਗਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਪਲਾਇਆ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਲਗਭਗ 6,66,291 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਅਤੇ 22,88,279 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

42. ਇਸ ਲਈ 30.03.2020 ਨੂੰ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਸੀ, ਉਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ/ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਿਛਲੇ ਮੁੱਖ ਅੰਕੜਾਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ 30.03.2020 ਨੂੰ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ 5ਵੇਂ ਅਤੇ 6ਵੇਂ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਕੋਈ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਫੈਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਿਰਫ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ/ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਅਜਿਹੀ ਹਰਕਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਿਆਨ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡਾਂ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਕਸਾਹਟ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਥਿਤੀ 30.03.2020 ਦੇ ਆਲੇਦੁਆਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

43. ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 33 ਵਿੱਚ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਹਨ, ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਜਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਖਿਲਾਫ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਂਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ; ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇਜ਼ਹਾਰਾਂ ਦਾ ਜਨਤਕ ਅਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124A ਅਤੇ 505 ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਪਵੇ।

ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਬਿਆਨ, ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਅਸਵੀਕ□ਤੀ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਜੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਝੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਕਾਰਗਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਕਸਾਉਣ ਜਾਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਘਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ 3ਜੀ$_{SUPERSCRIPT}$ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਤੱਥ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਨਾ ਹੋਣ। ਫਿਰ ਵੀ, ਪੂਰੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

44. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124ਏ ਅਤੇ 505

(1) (ਬੀ) ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੀ ਅਭਿਯੋਗ ਅਨਿਆਯਪੂਰਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਅਪਰਾਧ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਭਿਯੋਗ ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਅਨੁਚਛੇਦ 19(1)(ਅ) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।

45. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਧਾਰਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 501 ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਮਾਣਹਾਨੀਕਾਰਕ ਮਾਮਲਾ ਛਾਪਣ ਜਾਂ ਖੋਦਣਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧਿਆਇ XXI ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਜਾਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਤਕਨੀਕੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਮਾਣਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਯਾਚੀਕਾਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 499 ਦੇ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਦਾਰਡਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਮਨੋਹਰਰਾਵ ਗਣਪਤਰਾਵ ਕਾਪਸੀਕਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ**$_{SUPERSCRIPT}$, ਰਾਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸੀਤਾਰਾਮ ਪਾਂਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ##$_{SUPERSCRIPT}$, ਵਿਵੇਕ ਗੋਇੰਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਵਾਈ.ਆਰ. ਪਾਟਿਲ, ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਬਨਾਮ ਕੰਨੀਅੰਮਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ$$$_{SUPERSCRIPT}$, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 499 ਦੇ ਅਪਵਾਦਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 501 ਆਈਪੀਸੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

46. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਧਾਰਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 268 ਸੀ ਜੋ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਏ "ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਤੰਗ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ "ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਤੰਗ" ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

47. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧ ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਹਨ।

48. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਸ ਕੇਸ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਪਰ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ1$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 52 ਅਤੇ 54 ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.2$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਝੂਠੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ1$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 54 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 24.3.2020 ਅਤੇ 28.3.2020 (ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 14 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ) ਦੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਚਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.2$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਹਨ।

49. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ1$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 604$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ1$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੰਜਣਾ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.2$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਸੰਜਣਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੇਵਕ ਜਿਸਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ1$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.2$_{SUPERSCRIPT}$ ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੌਲਤ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ5$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਤੇ ਸੀ. ਮੁਨੁਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ ਰਾਜ6$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੀ. ਮੁਨੁਸਵਾਮੀ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ, ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੋਵੇਂ ਕਹੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਯਾਚੀ ਨੂੰ ਮੰਗੀ ਗਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

50. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣ ਦੇ ਪੜਾਅ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਸੱਦਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

51. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੇਵਲ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਈ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

A) ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 188 "ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਵਜਣਾ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। 24.3.2020 ਅਤੇ 28.3.2020 ਦੀਆਂ ਸੰਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਦ੍ਧ□ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੰਚਾਰ ਜਿਸਨੂੰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 31.3.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਝ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖੇਗਾ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏਗਾ ਕਿ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ, ਨਿਰਦੇਸ਼ 31.3.2020 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਰਥਾਤ ਕਿ ਕਿਸਤ ਨੂੰ 30.3.2020 ਨੂੰ ਅਪਲੋਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ, ਅਸੀਂ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਜਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀਅਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

B) ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52 ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ, ਸਹਾਇਤਾ, ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਝੂਠਾ ਦਾਅਵਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਤੱਥ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 54 ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਆਫਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਬਾਰੇ ਝੂਠਾ ਸਿਗਨਲ ਜਾਂ ਚੇਤਾਵਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਚੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਪਹਿਲੂ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੇਵਲ ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 60 ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 195 ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਡੀ.ਐਮ. ਐਕਟ ਜਾਂ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 188 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

52. ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰਸੈਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 0053 ਮਿਤੀ 6.5.2020 ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

53. ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਐਚ.ਡਬਲਿਊ. ਨਿਊਜ਼ ਦੇ ਮਾਲਕਾਨਾ ਹੱਕ ਬਾਰੇ ਜੋ ਟਾਕ ਸ਼ੋਅ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਆਚਾਰ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਅਸਰ, ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹਨ।

54. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਅਤੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੇ ਅਭਿਯੋਗ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ।

ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ — ਰੀ: ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਯੋਗ

50. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਉੱਪਰ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ (ਸਰਜਨਾਂ ਅਤੇ ਫਿਜੀਸ਼ੀਅਨਾਂ) ਖਿਲਾਫ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨਿਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਜ੍ਞਾਨ ਲੈ ਕੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਣ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਅਧੀਨ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹ ਜਾਂ ਅਸਾਵਧਾਨ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਰੀਤਾ ਜਾਂ ਛੁੱਟਕਾਰਾ ਨਾਲ ਬਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਨਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

51. ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੇਵਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਆ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਆ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

52. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਰਾਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਯੋਗ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਲਾਪਰਵਾਹ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ/ਛੱਡਛਾੜ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਯੋਗ ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਏ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਬੋਲਮ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਪੱਖਪਾਤੀ ਰਾਏ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ)। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਬੋਲਮ ਬਨਾਮ ਫ੍ਰਾਇਰਨ ਹਸਪਤਾਲ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਕਮੇਟੀ: (1957) 1 WLR 582 ; (1957) 2 ਸਾਰੇ ER 118 (QBD) ਵਿਨੋਦ ਦੁਆ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ & ਓਰਸ।

ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਿਸ ਡਾਕਟਰ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਏਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

55. ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 88, 92 ਅਤੇ 93 ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤੇ ਗਏ:

"ਨਤੀਜੇ ਸੰਖੇਪ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

(1) ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਟਾਰਟਸ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਤਨਲਾਲ ਅਤੇ ਧੀਰਜਲਾਲ (ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪਾਦਿਤ), ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤਬ ਕਾਰਵਾਈਯੋਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚੋਟ ਉਸ ਕਾਰਜ ਜਾਂ ਚੂਕ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਤਿੰਨ ਹਨ: "ਫਰਜ਼", "ਉਲੰਘਣਾ" ਅਤੇ "ਨਤੀਜਾਂਤ ਨੁਕਸਾਨ"।

(2) ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ, ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਹਾਦਸਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਬਿਹਤਰ ਵਿਕਲਪਿਕ ਕੋਰਸ ਜਾਂ ਇਲਾਜ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੇਖਣ ਦੀ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੌਣ ਕੌਣ ਸੀ ਏਹਨੇ

ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਮ ਅਨੁਭਵ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਇੱਕ ਅਸਫਲਤਾ ਖਾਸ ਜਾਂ ਅਸਧਾਰਨ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤਣ ਲਈ ਜੋ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਣਾ ਮਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਥਿਤ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੀ, ਦੇਖਭਾਲ ਦੇ ਮਿਆਰ, ਜਦਕਿ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ, ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਪਲਬਧ ਗਿਆਨ, ਨਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਮਿਤੀ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਚਾਰਜ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਸਾਜ਼-ਸਾਮਾਨ ਉਸ ਖਾਸ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਭਾਵ, ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ) ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

(3) ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨੂੰ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੋ ਖੋਜਾਂ: ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੁਨਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ, ਜਾਂ, ਉਸਨੇ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਹ ਹੁਨਰ ਜੋ ਉਹ ਕੋਲ ਸੀ। ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਿਆਰ, ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ਸਾਧਾਰਨ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਧਾਰਨ ਹੁਨਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੇਸ਼ੇ. ਹਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਕੋਲ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਜਾਂ ਹੁਨਰ

ਦਾ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਉੱਚ ਹੁਨਰਮੰਦ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਬਿਹਤਰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਧਾਰ ਜਾਂ ਮਾਪਦੰਡ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ.

(4) 'ਬੋਲਮ ਕੇਸ' ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਪਰਖ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਲਾਗੂਤਾ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਹੈ।

(5) ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਨਿਆਇਕ ਸੰਕਲਪ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੁਝ ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੋਵੇ। ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਣ ਲਈ, ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਦਾ ਤੱਤ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਮੰਨਣ ਲਈ, ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਭਾਰੀ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ। ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉੱਚੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨਾਗਰਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ।

(6) ਸ਼ਬਦ “ਭਾਰੀ” ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਉੱਚੀ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ “ਭਾਰੀ”। ਆਮ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਖਾਸ ਜਾਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਅਲਜ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਮਾਨਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਉਪਕਰਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਤਬ ਨਾਕਾਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮੇਂ (ਅਰਥਾਤ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ) ਉਪਕਰਣ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304-ਏ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ "ਲਾਪਰਵਾਹ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਭਰਪੂਰ ਕਾਰਵਾਈ" ਨੂੰ "ਭਾਰੀ" ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(7) ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਦਿਖਾਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਂ ਕੁਝ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜੋ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਆਪਣੀ ਸਾਧਾਰਣ ਸਮਝ ਅਤੇ ਸਿਆਣਪ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਖਤਰਾ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਚੋਟ ਲਗਭਗ ਨਿਸਚਿਤ ਹੋਵੇ।

56. ਬੋਲਮ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਿਸਕਰਸ਼ (4) ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 20 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:-

"20. ਬੋਲਮ ਟੈਸਟ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤਬ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਲਾਂ ਹੇਠਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਈ ਨਿਆਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹਰ ਉਸ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਜਾਰੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਸਨੂੰ ਸਾਫ, ਸੁਥਰਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਘਣਾ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿੰਘਮ, ਐਲ.ਜੇ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਐਕਰਸਲੀ ਬਨਾਮ ਬਿੰਨੀ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ: (ਲੈਨ ਐਲ.ਆਰ ਪੀ. 79)

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਮ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੇ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਧਾਰਣ ਮਿਹਨਤੀ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਨਵੀਨ ਖੋਜਾਂ, ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸਾਂ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਘਾਟਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਉਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਯੋਗ ਅਭਿਆਸੀ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਖਤਰਿਆਂ ਅਤੇ ਜੋਖਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਾਰਣ ਯੋਗ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਣਗੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮਾਹਰਤ, ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹੋਰ ਸਾਧਾਰਣ ਯੋਗ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਮੈਂਬਰ ਲਿਆਉਣਗੇ ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਮਿਆਰੀ

ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸਮਝਦਾਰ, ਔਸਤ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੋਵੇ ਜੋ ਪੋਲੀਮੈਥ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੋਵੇ।" (ਚਾਰਲਸਵਰਥ & ਪਰਸੀ, ਇਬਿਦ., ਪੈਰਾ 8.04)"

57. ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਕੁਝ ਮਿਆਰੀ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਜਬ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗੀ। ਆਈਪੀਸੀ1 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 88 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜੋ ਕਿ "ਜਨਰਲ ਐਕਸੈਪਸ਼ਨਜ਼" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

58. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 1541SUPERSCRIPT ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਿਪਟਾਏ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

"ਅਪਵਾਦ

115. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਬੇਲੋੜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਸਾਰੇ ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਅਨਿਵਾਰਯ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਉਦਾਹਰਣ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੈਡੀਕਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸਬੰਧੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਰੋਪਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਆਰੋਪਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਅਨਿਆਇਆ ਅਤੇ ਅਨੁੱਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

116. ਮੈਡੀਕਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 35, ਪੈਰਾ 51-52)

'51. ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੇਵਾ ਸ਼ਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਆ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਨੂੰ ਦਬਾਉ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਆ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਦੁਰਭਾਵਨਾਪੂਰਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

52. ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਜੋ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਅਸੀਂ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਰਾਧਿਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਆਪਰਾਧਿਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ ਤੱਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਰਾਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਓਰ ਤੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਲਾਪਰਵਾਹ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਛੱਡਣ

ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਸਵੈ-ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਯੋਗ ਮੈਡੀਕਲ ਰਾਏ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜੋ ਉਸ ਮੈਡੀਕਲ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਰਾਏ ਦੇਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲਮ ਟੈਸਟ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਜਾਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਿਰਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ)। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਕਰਾਏਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਿਰਫਤਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

117. ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਰਾਜ, ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ।

118. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਤਪਨ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

119. ਇਸ ਲਈ, ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਨਾ-ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਜਾਮਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਜਾਮਬਲ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਤਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਜਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪੁਲਿਸ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਸੰਜਾਮਬਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਪਰ, ਜੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਜਾਮਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਫੌਰਨ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਝੂਠੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਸਲੀ ਹੈ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹੈ, ਆਦਿ। ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਹਨ ਜੋ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਜਾਮਬਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇ, ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਝੂਠੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਝੂਠੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 120 ਵਿੱਚ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ 120.6 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:

"ਨਿਸਕਰਸ਼/ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼"

120. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:

.....

120.6. ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(a) ਵਿਆਹਿਕ ਝਗੜੇ/ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਝਗੜੇ

(b) ਵਪਾਰਿਕ ਅਪਰਾਧ

(c) ਮੈਡੀਕਲ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ

(d) ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ

(ਈ) ਉਹ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਾਧਾਰਣ ਦੇਰੀ/ਲਾਚੇਸ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਵਿੱਚ 3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਦੇਰੀ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਵਲ ਉਦਾਹਰਣ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।"

59. ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ, ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਸਟੇਟ, ਆਦਿ। ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਨ:-

"17. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਖਿਲਾਫ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਅਣਪਛਾਤਾ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਖੇਡ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਰੈਂਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਬੇਈਮਾਨੀ ਬਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਜਾਂਚ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਹੀ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਇਆ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਨਾਲ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਇੰਨਾ ਦੂਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਗੰਭੀਰ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਜਾਂ ਦੁਰਾਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਬੇਈਮਾਨੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਦਰਜ ਹੋਣਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਂਗ ਕਿਸੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸੀ, ਭਲੇ ਹੀ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਲਕਿ ਉਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਬੰਧਿਤ ਸੀ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਗੇ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਦੀ ਸਟੇਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਅਤੇ ਐਂਟੀ-ਕਰਪਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਜਾਂਚਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੂਰਵ-ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਉਹ ਉਕਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਉਹ ਸੰਦਿਗਧ ਵੈਧਤਾ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਵਾਲੇ ਉਪਾਅ ਅਪਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

21. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜੋ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਹਲਫਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਰਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕੁਝ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਉੱਚ-ਰੈਂਕ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧਿਆਇ 14 ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਔਪਚਾਰਿਕ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਜਾਂ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਪ-ਦੋਸ਼ੀ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤੇ ਜਾਹਿਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਿਆਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਪਿੰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਪਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਤੱਕ ਚਲਾ ਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਲਿਖਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ, ਧਮਕੀ ਜਾਂ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 24 ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 17 ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

60. ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਰਿਸ਼ਠ ਅਧਿਵਕਤਾ ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 12.0.6 ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੇਰਵਾਂ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਪਰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਵਰਗੀਕਰਣ ਸਿਰਫ ਉਦਾਹਰਣਾਤਮਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਸਮਾਪਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ; ਕਿ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ, ਇੱਕ ਵਰਗ ਵਜੋਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ੍ਰੀ ਐਸ.ਵੀ. ਰਾਜੂ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਐਕਸ਼ਨ ਫੋਰਮ ਫਾਰ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

61. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਂਚ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਲਲਿਤ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ) ਨੇ ਉਹ ਮਾਮਲੇ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 498-ਏ ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਸੀ:-

(2020) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 761 (2018) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 443 (2018) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 472 “

19. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੂਰੇ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ:

19.1 ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਿਆਣ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਅਤੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹਰ ਸਾਲ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਹੈ, ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

19.2. ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਲੀਗਲ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ/ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ/ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ/ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ/ਹੋਰ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਇੱਛੁਕ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

19.3. ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

19.4. ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 498-ਏ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੋਡ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਰ ਸਮੇਤ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਸੰਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਾਤਚੀਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

19.5. ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਉਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਭੇਜੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ।

19.6. ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਸੰਖੇਪ ਰਿਪੋਰਟ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

19.7. ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੱਕ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

19.8. ਫਿਰ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

19.9. ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਜਿਹੀ ਮੂਲ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

19.10. ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮਾਣਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ।

19.11. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਲਾਗਤ ਫੰਡ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੋਵੇਗੀ।

19.12. ਧਾਰਾ 498-ਏ ਅਧੀਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੇਵਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ (ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ) ਲਈ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਅੱਜ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

19.13 ਜਿੱਥੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਜਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਨਿਆਂਕਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵਿਵਾਦ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ।

19.14 ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਾਫ਼ ਦਿਨ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾਲ ਜਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਲੋਕ ਅਭਿਯੋਜਕ/ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ, ਉਹ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਹੇਜ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੇ ਪਤਨੀ/ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਹਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਮਾਨਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ, ਹੋਰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ/ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

19.15. ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਜਾਂ ਲਾਲ ਕੋਨੇ ਦੀ ਨੋਟਿਸ ਦੀ ਜਾਰੀ ਇਕ ਰੁਟੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

19.16. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨਿਆਂਕਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਆਹੁਤਾ ਮਤਭੇਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾ ਸਕੇ।

19.17. ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰੀ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦੇਣ ਜਾਂ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ।

19.18. ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ ਉਹਨਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਠੇਸ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟਾਂ ਜਾਂ ਮੌਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੰਬਰ 19.4 ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 498ਏ ਆਈਪੀਸੀ1SUPERSCRIPT ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸੋਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਵਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ, ਜੇ ਕਰਨੀ ਵੀ ਹੈ, ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ 19.12 ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 499ਏ ਆਈਪੀਸੀ1SUPERSCRIPT ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜਾਂਚਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੰਤਰਾਲ ਵਿੱਚ ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ2SUPERSCRIPT ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ3SUPERSCRIPT ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

62. ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ4SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਹੀਅਤਾ ਨੂੰ ਸੋਸ਼ਲ ਐਕਸ਼ਨ ਫੋਰਮ ਫਾਰ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ5SUPERSCRIPT ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਅੱਗੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ3SUPERSCRIPT ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 120.6 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"37. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਉੱਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਾਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿਤਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ4 ਵਿੱਚ, ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਅਜਿਹੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਿਆਣ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਕੋਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੇ। ਇਹ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਉੱਚਿਤ, ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 498ਏ-ਆਈਪੀਸੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਗਲਤੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਕਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੂਦ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ2 ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41 ਅਤੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 41-ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼6 ਅਤੇ ਡੀ.ਕੇ. ਬਸੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ7 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕੋਡ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਹਾਇਰਾਰਕੀਕ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਉੱਚ ਅਧੀਨਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ। ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਾ ਕਰੇ।

38. ਵਿੱਚ ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਇੱਕ ਤੀਜੀ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਡ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੁਝਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਗਿਰਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ

ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਜੋ ਕਿ ਮਿਲਾਪ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਧਾਰਾ 482 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਬੋਨਾ ਫਾਈਡ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:

“61. ... ਆਂਤਰਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ: (i) ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ (ii) ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ। ਕਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਨੇ ਆਪਸੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹਰ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਰਗ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਰ ਜਾਂ ਕਤਲ, ਬਲਾਤਕਾਰ, ਡਕੈਤੀ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਭਾਵੇਂ ਪੀੜਤ ਜਾਂ ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਫਿਟਿੰਗ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਨਿੱਜੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਉੱਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀੜਤ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮਝੌਤਾ ਖਾਸ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਐਕਟ ਜਾਂ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਕੈਪੈਸਿਟੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਆਦਿ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਾਰਿਕ, ਵਿੱਤੀ, ਵਣਜ ਸੰਬੰਧੀ, ਸਿਵਲ, ਸਾਝੇਦਾਰੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਦਹੇਜ ਆਦਿ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਵਾਦਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਪੰਨ ਅਪਰਾਧ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਲਤ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਵਿਵਾਦ ਹੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਕਾਰਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਅਤੇ ਮੰਦ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਪੂਰਵਾਗ੍ਰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਸਮਝੌਤਾ ਅਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤਿ ਅਨਿਆਇ ਹੋਵੇਗਾ।

39. ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ1$_{SUPERSCRIPT}$ ਨੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ2$_{SUPERSCRIPT}$ ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਵੱਖਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਿਕ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਾਮਤੌਰ ਤੇ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤ ਪਾਂਡੇ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ3$_{SUPERSCRIPT}$, 'ਵਿਸ਼ਾਖਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ'4$_{SUPERSCRIPT}$ ਅਤੇ ਕਾਮਨ ਕਾਰਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ5$_{SUPERSCRIPT}$, ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟਰਿਕਸ ਵਿੱਚ, ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਅਤੇ ਕਹੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਗਲਤ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੈੱਡ ਕਾਰਨਰ ਨੋਟਿਸ, ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕਲੱਬਿੰਗ ਅਤੇ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਾਜ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੱਖਰੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਡ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸੁਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਮਨੋਰਥ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਾਜ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 498-ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ 19.14 ਅਤੇ 19.15 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ 19.16 ਅਤੇ 19.17 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 205 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 317 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਛੋਟ ਮੰਗੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

42. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕਲਿਆਣ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਗਠਨ ਨੂੰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੇਵਾ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਡੀ.ਕੇ. ਬਸੂ, ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਅਰਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਗਏ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮਹਾਨਿਰੀਕਸ਼ਕ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੋ ਧਾਰਾ 498-ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਹੇ ਗਏ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸਖਤ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

43. ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰੇਮਿਸਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪੈਰਾ 19.1 ਤੋਂ 19.11 ਤੱਕ ਸਮੁੱਚੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਪੈਰਾ 19.12 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਪੈਰਾ 19.12 ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

44. ਨਿਰਦੇਸ਼ 19.13 ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸਨੂੰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗੀ।

45. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ 19.14, 19.15, 19.16 ਅਤੇ 19.17 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਪੈਰਾ 39 ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਣਗੇ।

46. ਉਪਰੋਕਤ ਸੋਧਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨਿਪਟਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਖਰਚੇ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ 19.1 ਤੋਂ 19.11 ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ 19.12 ਤੋਂ 19.17 ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ।

63. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਯਾਨੀ ਲਲਿਤ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਸੀ) ਨੇ ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ ਮਹਾਜਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ (ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1989 ਅਧੀਨ ਦੰਡਨੀਯ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ;

"79. ਸਾਡੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

79.1. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

79.2. ਅਤਿਆਚਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਰਬਸੰਮਤ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਾਂ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਲੇ-ਫਾਈਡ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੰਕਜ ਡੀ. ਸੁਥਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ, ਅਤੇ ਐਨ.ਟੀ. ਦੇਸਾਈ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਗੁਜਰਾਤ", ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਐਮ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਲੋਥੀਆ, ਅਤੇ ਮੰਜੂ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਓਂਕਾਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਹਲੂਵਾਲੀਆ" ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

79.3. ਅਤਿਆਚਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਨਤਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਿਰਫ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਜਾਂਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

79.4. ਇੱਕ ਬੇਗੁਨਾਹ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੰਬੰਧਿਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਅਤਿਆਚਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

79.5. ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 79.3 ਅਤੇ 79.4 ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਵਮਾਨਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

79.6. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ।" ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੌਰਾਨ, ਬੈਂਚ ਨੇ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 120.6 ਅਤੇ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 79.3 ਅਤੇ 79.4 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਿਰਫ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਖਾਸ ਸੁਪਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ ਜਾਂਚਣਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਕਿ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੰਬੰਧਿਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

64. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ ਮਹਾਜਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹੀਅਤਾ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਸੰਬੰਧੀ

59. ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕਾਂ ਸੰਬੰਧੀ, ਸੈਕਸ਼ਨ 197 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 197 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੈਕਸ਼ਨ 41 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਹਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 2(ਸੀ) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

60. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਡਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓੜੀਸਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦੇਬੇਂਦਰ ਨਾਥ ਪਾਧੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।

61. ਉਪਰੋਕਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਹ 1989 ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਸ਼ਾ ਇੱਕ ਮੰਡੇਟ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਰੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

62. ਹਦਾਇਤ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਲਝਣਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਵੇਗੀ। ਕਿਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੇਗਾ? ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਤੈਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਇਹ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਝਾਤ ਪਾਏ ਜਿਥੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੇ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਜਾਣਾ 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜੋ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਗਤੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਜਾਂਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੀ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 439 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ।

63. ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨਾਲ, ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਈ ਉਲਝਣਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਹੋਵੇ, ਸਾਧਾਰਣ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਣ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਰੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 'ਤੇ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ; ਇਹ ਕੰਮ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਜਾਇਜ਼, ਅਵਿਵਹਾਰਿਕ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ ਹੈ

64. ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਨਤਾਯੋਗ, ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ; ਇਹ ਫੰਕਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਥਾਰਟੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਜਾਂ 1989 ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਧੀਨ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਾਈਡਰ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ 1989 ਐਕਟ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਥਾਰਟੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਅਵਿਵਹਾਰਕ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਨੂੰ ਘੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਰਾਈਡਰ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ.

65. ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨਦਾਇਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਸਾਇਆ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਹਾਰਨ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਹੋਰ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਨਾਲ ਹੀ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ

ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਜੋ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ। ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਰਾਧਿਕ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਕਟ ਦਾ ਅਸਲ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਭਵਤ: ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਟਿਲਤਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਿਮਨ ਵਰਗ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗੀ।

ਵਿਚਾਰਧੀਨ : ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

66. ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਇੰਟਰ ਅਲੀਆ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭੇਦਭਾਵਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆਤ ਭੇਦਭਾਵ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪੂਰਵ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਅਚ੍ਛੀ ਨੀਅਤ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਕਿਤਨਾ ਵੀ ਉੱਚਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਫਿਰ ਜਾਂਚ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਹ 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਚਾਰਧੀਨ : ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਾ

67. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ 1989 ਦੇ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕੋਰਸ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ 'ਤੇ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਦੀ। ਭਾਵੇਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਨਤੀਜਤਨ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

68. ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲੱਗ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੇ ਰੈਂਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਹਦਾਇਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸੰਜਾਮਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਤੱਕ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਨਤੀਜੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਝੂਠੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰ

70. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 15(4) ਅਧੀਨ ਦਬੇ ਕੁਚਲੇ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖਵਾਲੀ ਭੇਦਭਾਵ

ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 142 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਪੈਰਾਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਨਾਮਜ਼ੂਰੀਯੋਗ ਹਨ। ਨਤੀਜਤਨ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ 79.3 ਅਤੇ 79.4 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਦਾਇਤ 79.5, ਵੀ ਗਾਇਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 68 ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ ਮਹਾਜਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਵਿਧਾਨਿਕ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੈਰਾ 70 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਖੇਤਰ ਉੱਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕੀਤਾ ਸੀ।

65. ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਬਾਰੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ।

66. ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਵਿੱਚ, ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 88 'ਤੇ ਗਿਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਇ ਸਿਰਲੇਖ "ਆਮ ਅਪਵਾਦ" ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 88, 92, ਅਤੇ 93 ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼, "ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਤਬ ਤੱਕ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਰਾਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਯੋਗ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਸਕੇ" ਕਾਰਨਾਂ ਸਮੇਤ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਕਸ਼ਨ 88 ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਡੀਕਲ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੈਡੀਕਲ ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਣ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਪਰਵਾਹ ਅਤੇ ਲਾਪਰਵਾਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੀ. ਸਿਰਾਜੁਦੀਨ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਅੱਜ, ਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਸੈੱਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਦਾਇਤ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਮਾਨਕ - ਚਾਹੇ ਉਹ ਸੀਬੀਆਈ ਮੈਨੂਅਲ ਜਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇਣਾ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਧਾਰ ਹਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਜੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ (19.1 ਤੋਂ 19.11) ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡਾ. ਸੁਭਾਸ਼ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ ਮਹਾਜਨ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਰੰਭਿਕ ਜਾਂਚ ਦੇ ਆਯੋਜਨ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ। ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉੱਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਜੈ ਮਲਹਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਲਿਤਾ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਪਰ ਜੇਕਬ ਮੈਥਿਊ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਐਕਸ਼ਨ ਫੋਰਮ ਫਾਰ ਮਾਨਵ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਦੇ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

67. ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124ਏ ਅਤੇ 505 ਅਧੀਨ ਹਰੇਕ ਅਭਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਖੇਤਰਫਲ ਨਾਲ ਸਖਤ ਅਨੁਰੂਪਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

68. ਨਿਸਕਰਸ਼ ਵਿੱਚ:

i. ਅਸੀਂ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ 0053 ਮਿਤੀ 6.5.2020, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰਸੈਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਿਮਲਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਖਿਲਾਫ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ;

ii. ਪਰ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਖੜ੍ਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਫ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਪਰੋਕਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate